

Міністерство освіти і науки України
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

**Іваночко Ганна
Манько Руслана
Федишин Лілія
Періз Юлія
Поточак Микола**

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Навчально-методичний посібник

Дрогобич
Посвіт
2025

УДК 811.162.1(072)

М 54

*Схвалено на засіданні Вченої ради
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка
(протокол № 11 від 25.09.2025)*

Рецензенти:

Мацькович Марія – кандидат філологічних наук, начальник Дрогобицької філії ДНУ Інститут модернізації змісту освіти, Голова Співки вчителів-полоністів України

Зелінська Марія – кандидат філологічних наук, доцент кафедри зарубіжної літератури та полоністики Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

М 54 Іваночко Ганна, Манько Руслана, Федішин Лілія, Періг
Юлія, Поточак Микола. Методика викладання польської мови
в новій українській школі: методичний посібник для вчителів
польської мови. Дрогобич. Посвіт, 2025. 76 с.

ISBN 978-617-8736-05-7

Методичний посібник адресований тим, хто цікавиться викладанням польської мови в українських умовах. Потенційними адресатами видання є студенти-полоністи, вчителі польської мови в різних типах шкіл (українські школи), де польську мову викладають як іноземну; польські суботні школи чи середні школи з польською мовою навчання. Метою даної методички є представити систематизований, практично орієнтований матеріал для викладачів і студентів, які навчаються за спеціальністю «Середня освіта (Польська мова та література)», а також для тих, хто працює або планує працювати у сфері викладання польської мови як іноземної. Методичка поєднує як теоретичні засади, так і практичні інструменти: таблиці, граматичні моделі, зразки уроків та тестові завдання.

ISBN 978-617-8736-05-7

© Іваночко Г., Манько Р., Федішин Л.,
Періг Ю., Поточак М., 2025
© Посвіт, 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
------------------------	----------

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕТОДИКИ

1.1. Методика викладання польської мови як педагогічна наука	5
1.2. Компетентнісний підхід у навчанні польської мови.....	8
1.3. Міждисциплінарні зв'язки методики з іншими науками	11

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

2.1. Підготовка до навчального процесу: планування, цілі, мотивація....	14
2.2. Типологія та структура уроків польської мови	16
2.3. Критерії ефективного уроку.....	19

РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ МЕТОДИ І ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ

3.1. Комунікативний, аудіолінгвальний та інтегрований підходи	22
3.2. Активні методи: рольові ігри, проєкти, дискусії	24
3.3. Традиційні та інноваційні методики викладання.....	26
3.4. Цифрові ресурси та мультимедійні платформи	29

РОЗДІЛ 4. РОЗДІЛИ МОВИ ТА МЕТОДИКА

4.1. Фонетика і орфоепія: правильна вимова і слухання.....	31
4.2. Орфографія: правила написання та вправи	33
4.3. Лексика і фразеологія: формування словникового запасу	35
4.4. Морфологія: частини мови, відмінювання, дієвідміни	38

РОЗДІЛ 5. РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

5.1. Аудіювання: розуміння почутого.....	41
5.2. Читання: види читання, робота з текстами	46
5.3.Формування навичок говоріння на різних рівнях володіння мовою....	51

РОЗДІЛ 6. МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ

6.1. Завдання для початкового рівня (A1–A2) Відмінки (Przypadki).....	54
--	----

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	71
--	-----------

ПЕРЕДМОВА

У сучасному суспільстві, де зростає зацікавленість Польщею як культурним, освітнім і політичним партнером України, значно актуалізується проблема якісної підготовки фахівців, здатних викладати польську мову на високому рівні. Методика викладання польської мови як іноземної є окремою галуззю педагогіки, що поєднує досягнення лінгвістики, психології, педагогіки та новітніх технологій навчання.

Цей методичний посібник, адресований тим, хто цікавиться викладанням польської мови в українських умовах. Потенційними адресатами видання є студенти-полоністи, вчителі польської мови в різних типах шкіл (українські школи, де польську мову викладають як іноземну; польські суботні школи чи середні школи з польською мовою навчання. Метою даної методички є представити систематизований, практично орієнтований матеріал для викладачів і студентів, які навчаються за спеціальністю «Середня освіта (Польська мова та література)», а також для тих, хто працює або планує працювати у сфері викладання польської мови як іноземної. Методичка поєднує як теоретичні засади, так і практичні інструменти: таблиці, граматичні моделі, зразки уроків та тестові завдання.

Зміст даного посібника охоплює основні напрями викладання: фонетику, лексику, граматику, розвиток чотирьох видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, письмо та говоріння), використання автентичних матеріалів, інтерактивні методи навчання та підходи до оцінювання знань. Особливу увагу приділено інноваційним підходам у викладанні, міжкультурному компоненту та актуальним освітнім стандартам Європейського Союзу.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕТОДИКИ

1.1. Методика викладання польської мови як наука

Методика викладання польської мови є самостійною галуззю педагогічної науки, яка досліджує закономірності, принципи, методи, засоби і форми організації процесу навчання польської мови як іноземної в освітньому просторі. Вона має міждисциплінарний характер, ґрунтується на досягненнях лінгвістики, психолінгвістики, педагогіки, психології, соціолінгвістики, культурології та інших наук, і водночас формує власну систему понять, категорій і дослідницьких підходів.

Методика викладання польської мови виконує подвійну функцію: теоретичну – дослідження закономірностей навчання мови, і практичну – створення рекомендацій для реалізації навчального процесу. Об'єктом методики є навчання польської мови в усіх його проявах – від початкового до просунутого рівня, у шкільному, позашкільному та інституційному контекстах. Предметом – закономірності організації та реалізації процесу опанування польської мови учнями, зокрема в умовах Нової української школи (НУШ), де акцент зроблено на особистісно орієнтоване, компетентнісне, діяльнісне навчання.

Методика інтегрує знання про те, **що** вивчати (зміст навчання), **як** вивчати (процес, методи), **навіщо** (мета навчання), а також **за яких умов** (освітнє середовище, вікові та психологічні особливості учнів тощо). Такий підхід дозволяє побудувати ефективну модель навчання, яка не лише передає лінгвістичні знання, а й формує комунікативну, соціокультурну та міжкультурну компетентності.

Історичні аспекти формування методики

У контексті України методика викладання польської мови має особливу історико-культурну вагу. Польська мова як іноземна активно викладалася у західних регіонах ще за часів Австро-

Угорщини та Речі Посполитої. У ХХ столітті її статус коливався залежно від політичної ситуації, однак у пострадянський період спостерігається стійке зростання інтересу до польської як мови сусідньої країни, партнера України в європейській інтеграції.

Формування сучасної методики викладання польської мови в Україні спирається на досягнення польської глотидактики (glottodydaktyka), дещо адаптовані до українського освітнього контексту. До важливих постатей у галузі належать Януш Ріхліцький, Ванда Рапацька, Вальдемар Мартон, Анна Нейман, а також українські вчені, які працюють над розробкою дидактичних моделей для української аудиторії (О. Ковальчук, І. Ткачук та ін.).

Мета та завдання методики

Основна мета методики – забезпечення ефективного, цілеспрямованого й науково обґрунтованого процесу навчання польської мови, який веде до формування в учнів мовленнєвої, лінгвістичної, комунікативної і культурної компетентностей.

Серед основних завдань методики викладання польської мови:

1. Розробка оптимальних стратегій і тактик навчання для різних вікових груп і рівнів володіння мовою.
2. Аналіз й адаптація сучасних освітніх технологій (змішаного навчання, CLIL, ігрових, проєктних та проблемно-орієнтованих методів).
3. Розробка ефективних методів контролю та оцінювання навчальних досягнень.
4. Формування методології створення підручників, навчально-методичних посібників, електронних ресурсів.
5. Актуалізація міжкультурного виміру викладання мови в умовах глобалізації.

Місце методики в системі педагогічних наук

Методика викладання польської мови є складовою частиною загальної методики викладання іноземних мов, яка в межах фі-

логічної та педагогічної освіти розглядається як спеціальна галузь, що досліджує закономірності засвоєння мови як засобу комунікації. Водночас методика має свій специфічний об'єкт – польську мову – з її фонетичною, граматичною, лексичною та стилістичною системами, національно-культурним контекстом і комунікативною практикою.

Науковий апарат методики включає такі категорії, як «мета навчання», «зміст навчання», «метод», «принцип», «форма», «засіб навчання», «компетентність», «мотивація», «помилка», «інтерференція» тощо. Їх системне застосування дозволяє аналізувати та прогнозувати результати навчальної діяльності, а також адаптувати процес викладання до динамічних умов сучасної школи.

Взаємозв'язок з іншими науками

Методика тісно взаємодіє з такими дисциплінами:

- **Лінгвістика**, яка забезпечує методику знаннями про структуру і функціонування польської мови.
- **Психологія**, що вивчає процеси запам'ятовування, уваги, мислення та емоцій в контексті навчання.
- **Педагогіка**, яка формує загальну дидактичну базу.
- **Соціолінгвістика**, що допомагає враховувати варіативність мови в суспільстві.
- **Культурологія та країнознавство**, що дозволяють ввести міжкультурний компонент у навчання.

Сучасні тенденції

У ХХІ столітті методика викладання польської мови в Україні активно реагує на виклики часу: цифровізація освіти, інклюзія, глобалізація, міжкультурна комунікація. Це зумовлює потребу в нових підходах до розробки навчальних програм, інтеграції онлайн-ресурсів, мультимедійного контенту, платформ дистанційного навчання та соціальних мереж у навчальний процес.

Особливого значення набуває **компетентнісний підхід**, що передбачає формування здатності учня використовувати набуті знання, уміння та цінності у реальних життєвих ситуаціях. У цьому контексті методика стає не лише наукою про навчання мови,

а й інструментом виховання особистості, здатної до ефективної міжкультурної комунікації, критичного мислення, адаптації в європейському просторі.

1.2. Компетентнісний підхід у навчанні польської мови

У контексті модернізації української освіти та реалізації Концепції «Нова українська школа» (НУШ) компетентнісний підхід набув статусу провідної парадигми організації навчального процесу. Це безпосередньо стосується й вивчення іноземних мов, зокрема польської, яка дедалі частіше включається до мовної освіти в українських закладах середньої освіти, з огляду на культурну близькість, історичні зв'язки та освітні перспективи співпраці з Польщею.

Сутність компетентнісного підходу

Компетентнісний підхід – це дидактична стратегія, орієнтована не лише на передачу знань, а на формування в учнів здатності застосовувати ці знання у практичних, комунікативних, міжособистісних та міжкультурних ситуаціях. На відміну від традиційної парадигми, що зосереджувалася на засвоєнні мовної системи (граматики, лексики), компетентнісний підхід спрямований на розвиток цілісної комунікативної спроможності учня. Основною одиницею навчального процесу в межах компетентнісної парадигми є компетентність – інтегрований результат освіти, що поєднує знання, уміння, навички, способи мислення, світоглядні орієнтири та цінності.

Згідно з Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти, учні мають оволодіти низкою ключових компетентностей. У контексті польської мови як навчального предмета найбільш релевантними є такі. По-перше, це комунікативна компетентність іноземною мовою, що охоплює вміння розуміти, сприймати, інтерпретувати та продукувати усні й письмові висловлювання польською мовою відповідно до ситуацій спілкування. По-друге, соціальна і громадянська компетентність, що

формує здатність учня до міжкультурного діалогу, толерантності, розуміння культурної специфіки Польщі. По-третє, інформаційно-цифрова компетентність, що передбачає вміння працювати з автентичними польськими джерелами в Інтернеті, застосовувати онлайн-платформи для вивчення мови, такі як e-polish.eu чи glossa.pl. Нарешті, компетентність уміння вчитися впродовж життя вимагає розвитку навичок самостійного опанування мовного матеріалу, планування власної навчальної траєкторії та використання різноманітних стратегій мовленнєвої діяльності.

Структура предметної (мовної) компетентності

Компетентнісний підхід передбачає деталізацію предметної компетентності у вивченні польської мови, яка складається з таких компонентів:

- **Лінгвістична компетентність** – знання мовної системи польської мови: фонетики, морфології, синтаксису, орфографії, орфоєпії.
- **Соціолінгвістична компетентність** – вміння адекватно вживати мову відповідно до соціального контексту (формальне/неформальне спілкування, вітання, прохання, звернення).
- **Прагматична компетентність** – розуміння інтенцій мовця, логіки мовленнєвих актів, а також вміння продукувати мовлення з урахуванням комунікативної мети.
- **Міжкультурна компетентність** – здатність орієнтуватися у культурних нормах, традиціях, ритуалах, характерних для Польщі.
- **Стратегічна компетентність** – застосування компенсаторних і когнітивних стратегій для подолання мовних бар'єрів.

Принципи реалізації компетентнісного підходу

У навчанні польської мови реалізація компетентнісного підходу базується на низці дидактичних принципів. Перш за все, це діяльнісний принцип, який передбачає навчання як процес активної мовленнєвої діяльності учня, що моделює реальні ситуації. Наступним важливим принципом є індивідуалізація та диференціація, що полягає у врахуванні особистих освітніх потреб, рівнів знань і стилів навчання кожного учня. Також компетентніс-

ний підхід передбачає інтегрованість, тобто поєднання мовної, мовленнєвої та культурної підготовки. Ситуативність є ще одним ключовим принципом: вона полягає у використанні автентичних ситуацій для формування комунікативних умінь. Нарешті, принцип рефлексивності передбачає систематичне осмислення учнем власного навчального процесу, аналіз труднощів і досягнень.

Компетентнісно-орієнтовані методи навчання

Методика викладання польської мови за компетентнісним підходом активно впроваджує інноваційні форми та методи навчання, зокрема:

- **Метод проєктів:** виконання мінідосліджень польською мовою, створення презентацій, відеоблогів, постерів.
- **Рольові ігри та симуляції:** моделювання ситуацій на вокзалі, в магазині, у шкільному середовищі.
- **Кейс-метод:** розв'язання реальних або уявних проблем, наприклад, «Як спланувати поїздку до Кракова».
- **Інтерактивні технології:** використання Kahoot, Quizlet, Wordwall, а також платформ типу Genially чи Padlet для інтерактивного контролю.
- **Інтегроване навчання предмета і мови (CLIL):** поєднання польської мови з вивченням історії, географії, культури Польщі.

Оцінювання результатів навчання

У компетентнісному підході ключовим є не лише тестування знань, а й **формувальне оцінювання**, яке сприяє розвитку само-рефлексії, цілепокладання, мотивації до самонавчання. Портфоліо, проєктні завдання, творчі письмові роботи, аудіозаписи усного мовлення є основними інструментами фіксації поступу учня.

Водночас підсумкове оцінювання має бути прозорим, критеріальним і співвіднесеним із рівнями володіння мовою, визначеними Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти (A1–C2). Це дає змогу структурувати навчальний процес відповідно до міжнародних стандартів і забезпечити учневі можливість подальшої інтеграції в освітній простір Європи.

1.3. Міждисциплінарні зв'язки методики з іншими науками

Методика викладання польської мови, як і будь-яка галузь дидактики, не функціонує ізольовано, а формується та розвивається у тісному зв'язку з іншими науками. Така взаємодія визначає її наукову міждисциплінарність і сприяє інтеграції знань, навичок і підходів із суміжних галузей гуманітарного й соціального знання. Особливої актуальності ця особливість набуває в умовах реалізації принципів Нової української школи, яка орієнтується на комплексне навчання.

Методика і мовознавство

Найтісніший зв'язок методика викладання польської мови має з мовознавством. Саме лінгвістична наука забезпечує її фундаментальним матеріалом – знанням про фонетичну, лексичну, граматичну, синтаксичну структуру польської мови, закономірності її функціонування, норму та варіанти. Відповідно до рівня володіння мовою, методика формулює дидактичні принципи подачі мовного матеріалу, ґрунтуючись на сучасних досягненнях польської лінгвістики, таких як функціональна граматика, соціолінгвістика, когнітивна лінгвістика.

Методика і психологія

Методика викладання польської мови тісно взаємодіє з психологією, особливо з її підрозділами: педагогічною, когнітивною, віковою, соціальною. Вона спирається на знання про механізми засвоєння іноземної мови, розвиток пам'яті, уваги, мислення, мотивації учнів. Психологія допомагає методисту адаптувати навчальний матеріал до вікових особливостей учнів (зокрема у початковій, базовій та старшій школі), враховувати типи темпераменту, когнітивні стилі, особливості навчальної діяльності у підлітковому та юнацькому віці. Особливо цінним є внесок психолінгвістики у розуміння внутрішньомовних процесів – кодування, декодування, інтерференції, транскодування.

Методика і педагогіка

Методика є прикладною педагогічною наукою, тому її зв'язок із загальною педагогікою є органічним. Вона запозичує принципи, методи, підходи, організаційні форми навчання, які адаптує до специфіки мовної освіти. Загальнодидактичні поняття – цілі, зміст, методи, форми, засоби, оцінювання – отримують у методиці конкретне наповнення в контексті польської мови. Водночас методика польської мови робить внесок у педагогічну теорію, зокрема у розроблення моделей комунікативного, особистісно орієнтованого та компетентнісного навчання.

Методика і культурологія

Оскільки вивчення мови передбачає ознайомлення з культурою відповідного народу, методика викладання польської мови перебуває у тісному зв'язку з культурологією. Поняття міжкультурної компетентності, культурної ідентичності, толерантності та культурного діалогу є інтегрованими у зміст навчання. Методика охоплює також елементи лінгвокультурології та лінгвоетнології, які дають змогу через мову пізнати ментальність, символіку, традиції, соціокультурні коди польського народу.

Методика і літературознавство

У процесі вивчення польської мови в школі важливу роль відіграє літературна компетентність. Методика використовує тексти польської художньої літератури як автентичні засоби мовного навчання і культурного виховання. Це вимагає тісної співпраці з літературознавством, яке допомагає в аналізі текстів, визначенні їх художньої цінності, інтерпретації, доборі літературних творів відповідно до віку та рівня підготовки учнів. Літературознавчі підходи інтегруються у навчання польської мови через розвиток навичок читання, аналізу, коментування, а також есеїстики й інтерпретаційного мовлення.

Методика і соціологія

Методика спирається на соціологічне розуміння процесів, що відбуваються в суспільстві, у тому числі на соціалізацію учня як

мовної особистості. Соціолінгвістичні дослідження дають змогу враховувати різноманіття мовного середовища, мовної поведінки, норм спілкування у польському суспільстві, що є необхідним для формування автентичної мовленнєвої практики учнів.

Методика і інформаційні технології

У добу цифрової трансформації освіти методика активно взаємодіє з інформатикою та ІТ-галуззю. Цифрові ресурси, електронні словники, платформи для вивчення мов, мобільні додатки, мультимедійні інструменти (Kahoot, Quizlet, Duolingo, e-polish.eu) змінюють підходи до організації навчального процесу. Методика адаптує цифрові інструменти до завдань мовної освіти, сприяючи розвитку медіа-цифрової та інформаційної грамотності учнів.

Методика і нейропедагогіка

Сучасні підходи до навчання враховують також результати досліджень у галузі нейропсихології та нейропедагогіки. Це дає змогу глибше розуміти процеси запам'ятовування, зосередження уваги, навчальної втоми, нейропластичності мозку. Такі знання сприяють удосконаленню методів і темпу навчання, що особливо важливо в індивідуалізованих або інклюзивних освітніх середовищах.

Таким чином, міждисциплінарність методики викладання польської мови – це не лише її методологічна особливість, а й передумова її ефективності, динамізму та адаптивності. Завдяки інтеграції з мовознавством, педагогікою, психологією, культурологією, літературознавством та іншими науками, методика розвивається як цілісна науково-практична система, здатна відповідати на виклики часу та задовольняти освітні потреби учнів Нової української школи.

РОЗДІЛ 2.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

2.1. Підготовка до навчального процесу: планування, цілі, мотивація

Успішне викладання польської мови в закладах загальної середньої освіти Нової української школи (НУШ) вимагає ретельної, системної та науково обґрунтованої підготовки до навчального процесу. Цей підрозділ висвітлює ключові компоненти такої підготовки – планування навчального процесу, формулювання цілей навчання та забезпечення мотивації учнів як необхідні умови ефективного мовного навчання.

Планування навчального процесу

Планування є фундаментальною організаційною ланкою вчительської діяльності, що визначає структурованість, послідовність і цілеспрямованість навчального процесу. Включає стратегічний, тактичний та оперативний рівні.

Стратегічне планування реалізується через розроблення навчальних програм, що відповідають Державному стандарту базової середньої освіти та типових освітніх програм НУШ. На цьому рівні визначаються загальні цілі навчання, орієнтири розвитку ключових і предметних компетентностей, тематичні напрями вивчення польської мови.

Тактичне планування охоплює складання календарно-тематичного плану на семестр або навчальний рік. У ньому вчитель визначає черговість тем, передбачає очікувані результати навчання, обирає типи уроків, дидактичні засоби, форми і методи роботи, що відповідають віковим особливостям учнів та логіці засвоєння мовного матеріалу.

Оперативне планування реалізується в розробці поурочних планів-конспектів, де деталізуються конкретні завдання, мовленнєві ситуації, завдання для розвитку компетентностей, інтерактивні вправи, прийоми оцінювання. На цьому рівні вчитель також адаптує матеріал до рівня підготовки учнів, враховує індивідуаль-

ні освітні потреби, темп навчання, наявність інклюзивного середовища.

Планування в умовах НУШ вимагає дотримання принципів гнучкості, мобільності, варіативності та персоналізації, що дозволяє адаптувати навчальний процес до конкретного класу, контексту та реальних потреб учнів.

Цілі навчання польської мови

Цілі навчання польської мови в умовах Нової української школи формулюються з урахуванням компетентнісного підходу та орієнтації на всебічний розвиток особистості учня.

По-перше, цілі спрямовані на формування багатомовної та міжкультурної компетентності учнів як здатності ефективно спілкуватися польською мовою в усному і писемному мовленні в різних комунікативних ситуаціях, з урахуванням соціокультурного контексту.

По-друге, навчальні цілі орієнтовані на розвиток мовленнєвих умінь: говоріння, слухання, читання, письма, а також мовної компетенції – лексичної, граматичної, фонетичної. Водночас передбачається розвиток навичок рефлексії та міжпредметної інтеграції.

По-третє, виховні цілі передбачають формування поваги до польської культури, відкритості до іншомовного середовища, толерантності, естетичних смаків і готовності до діалогу культур.

По-четверте, розвивальні цілі охоплюють розвиток критичного мислення, творчих здібностей, пізнавальної активності, здатності до самостійного опрацювання інформації та ефективної роботи в команді.

Мотивація учнів до вивчення польської мови

Мотивація є потужним фактором успішності мовного навчання, що визначає рівень залученості учнів у навчальний процес, їхню активність і готовність до подолання труднощів. У методиці викладання польської мови мотивація розглядається як складна, динамічна система, що включає внутрішні та зовнішні чинники.

Внутрішня мотивація ґрунтується на зацікавленні польською мовою як частиною європейської культури, прагненні до самореалізації та міжкультурної комунікації, бажанні подорожу-

вати, навчатися або працювати в Польщі, задоволенні від успішного мовного спілкування, а також на усвідомленні цінності польської мови для власного культурного збагачення.

Зовнішня мотивація може підтримуватися через інтеграцію польської мови в міжпредметні проекти, такі як історія, географія чи мистецтво, використання інформаційно-комунікаційних технологій, мультимедійних засобів та елементів гейміфікації, участь у конкурсах, мовних олімпіадах, культурних заходах, співпрацю з носіями мови шляхом онлайн-зв'язків, листування чи зустрічей, а також через перспективу подальшого навчання у польських закладах вищої освіти.

Важливим аспектом є також соціальна мотивація, що проявляється у бажанні бути успішним у групі, відчутті підтримки з боку вчителя, визнанні зусиль учня, створенні ситуацій успіху, які підсилюють віру учня у власні сили.

Завданням учителя є постійне оновлення мотиваційних стратегій відповідно до змінних потреб і очікувань учнів. Зокрема, доцільно використовувати такі підходи, як проблемне навчання, ситуації вибору, рольові ігри, реальні комунікативні завдання, а також інтеграцію навчання з позашкільним досвідом учнів.

Ефективне викладання польської мови в умовах Нової української школи (НУШ) передбачає не лише опанування сучасними методами і прийомами навчання, а й глибоке розуміння типів уроків та закономірностей їх побудови. Типологія та структура уроку як основної організаційної форми навчання мають відповідати принципам компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та інтегрованого підходів, що лежать в основі реформованої освіти.

2.2. Типологія та структура уроків польської мови

Традиційна типологія уроків базується на домінуванні певного дидактичного завдання. У викладанні польської мови виокремлюють такі основні типи уроків:

1. Уроки формування мовленнєвих навичок і вмінь, що спрямовані на розвиток комунікативної компетентності учнів. Залеж-

но від домінуючого виду мовленнєвої діяльності вони поділяються на:

- уроки аудіювання (розвиток умінь розуміти польське усне мовлення);
- уроки говоріння (формування діалогічного й монологічного мовлення);
- уроки читання (робота з текстами різного типу та складності);
- уроки письма (створення листів, есе, оголошень, коротких повідомлень тощо).

2. Уроки засвоєння мовного матеріалу (лексичного, граматичного, фонетичного) – орієнтовані на цілеспрямоване введення та відпрацювання нових одиниць мови. Ці уроки зазвичай мають репродуктивний характер, однак повинні включати елементи творчості та комунікативності.

3. Уроки узагальнення та систематизації передбачають повторення вивченого, закріплення граматичних структур, тематичної лексики або мовленнєвих моделей. Вони мають за мету переведення знань на рівень умінь і навичок.

4. Уроки контролю та оцінювання навчальних досягнень – реалізуються у формі тестів, усного або письмового заліку, творчих завдань. Важливо, щоб оцінювання було формувальним, а не лише підсумковим, тобто сприяло розвитку учня, а не лише фіксувало його успіх чи помилки.

5. Інтегровані уроки – поєднують вивчення польської мови з іншими предметами (література, історія, мистецтво, географія). Такі уроки формують міжпредметні компетентності та сприяють глибшому засвоєнню змісту освіти.

6. Проєктні уроки, що реалізують ідеї навчання на основі діяльності (activity-based learning). Вони дозволяють учням досліджувати мовне явище або культурне питання, створювати продукт (презентацію, буклет, відео, інтерв'ю), працюючи в парах або групах.

7. Уроки з елементами театралізації, гри, дебатів, які сприяють розвитку креативності, артистизму та впевненості у мовленні.

В умовах НУШ рекомендовано застосовувати комбіновані уроки, які поєднують різні типи діяльності та забезпечують багатомірність навчання.

Структура уроку польської мови

Структура уроку – це логічна послідовність його етапів, що забезпечує досягнення поставлених цілей. У межах компетентнісного підходу структура уроку адаптується до навчального змісту, рівня підготовки учнів, типу уроку й домінуючих форм діяльності.

Узагальнено в уроці польської мови можна виокремити кілька основних етапів. Перший – **організаційний момент**, який передбачає налаштування учнів на роботу, проведення мовленнєвої розминки, зокрема повторення лексики та фонетичних моделей, а також актуалізацію попередніх знань. Другим є **мотиваційно-цільовий етап**, на якому відбувається постановка теми й мети уроку у формі діалогу з учнями, створення проблемної ситуації або виклик зацікавлення, а також визначення очікуваних результатів.

Операційно-пізнавальний етап передбачає введення нового матеріалу, демонстрацію мовленнєвих зразків, аналіз лексичних або граматичних явищ, а також інтерактивну роботу в парах, групах або в рамках проєктної діяльності. Далі йде **практичний етап**, на якому учні виконують вправи репродуктивного, продуктивного і творчого характеру, інтегрують різні види мовленнєвої діяльності, наприклад читання, що переходить у говоріння, або аудіювання, що веде до письма, а також розв'язують комунікативні завдання.

Рефлексивно-оцінювальний етап передбачає аналіз труднощів, самооцінювання учнів за допомогою таблиць, смайлів або шкал, формувальне оцінювання з боку вчителя, а також обговорення досягнутих результатів. Завершальним є **заключний етап**, який включає підбиття підсумків, оголошення домашнього завдання та мотивацію учнів до подальшого навчання.

Вимоги до сучасного уроку в НУШ

Згідно з концепцією НУШ, сучасний урок має відповідати низці дидактичних вимог:

- бути комунікативно спрямованим;
- мати чітко визначені очікувані результати, що формулюються у вигляді компетентностей;

- бути інтерактивним та залучати учнів до спільної діяльності;
- мати інтегрований характер, включаючи елементи культури розуміння, емоційного інтелекту, цифрової грамотності;
- використовувати сучасні цифрові ресурси та онлайн-платформи;
- надавати можливості вибору та розвитку індивідуальної траєкторії навчання;
- сприяти рефлексії, критичному мисленню, самооцінюванню.

2.3. Критерії ефективного уроку

Успішність освітнього процесу значною мірою залежить від якості окремого уроку – основної одиниці організації навчання. Особливої актуальності в умовах Нової української школи набуває розуміння того, що ефективний урок з польської мови – це не лише чітка структура й дотримання плану, а передусім реалізація компетентнісного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів, уможливлення активної участі учня в комунікативному процесі.

Загальна характеристика ефективного уроку

Під ефективним уроком розуміємо таку педагогічну взаємодію, в ході якої реалізуються цілі навчання, виховання й розвитку учнів через оптимальне поєднання змісту, методів, форм і засобів, що забезпечує набуття ключових і предметних компетентностей. Ефективний урок сприяє мотивації учня, активізує його пізнавальну діяльність, дає змогу практикувати й удосконалювати мовленнєві вміння.

Ефективний урок польської мови має ґрунтуватися на чітко сформульованих цілях, які відповідають віковим особливостям учнів, рівню сформованості їхніх компетентностей, тематиці й типу заняття. Важливо, щоб ці цілі були зрозумілими як для вчителя, так і для самих учнів, адже саме вони визначають навчальний вектор уроку.

Компетентнісна орієнтація є ключовою рисою якісного уроку. Це означає, що навчальна діяльність має сприяти розвитку не

лише предметної польськомовної компетентності, але й комунікативної, соціальної, інформаційно-цифрової, культурної та навчальної. Учень повинен уміти використовувати мову в реальних або змодельованих ситуаціях спілкування.

Мотивація учнів посідає особливе місце в організації ефективного навчання. Урок має викликати інтерес до польської мови, до культури Польщі, формувати особистісний зв'язок із навчальним матеріалом. Цьому сприяє використання ігрових елементів, несподіваних завдань, міжпредметних зв'язків, робота над міні-проектами.

Інтерактивність і партнерська взаємодія забезпечують активну участь учнів у процесі навчання. Робота в парах і групах, взаємне навчання, командні форми сприяють розвитку співпраці й комунікативних навичок. Учителю у такому уроці виконує роль фасилітатора, а не лише носія знань.

До високої результативності уроку веде оптимальне поєднання різних видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння, читання та письма. Ці види мають взаємно доповнювати одне одного та реалізовуватися у логічній послідовності відповідно до тематики.

Використання сучасних дидактичних засобів значно підвищує ефективність уроку. Це можуть бути мультимедійні презентації, онлайн-сервіси, інтерактивні вправи, автентичні пісні, відео й тексти. Такі ресурси активізують різні канали сприйняття, роблять урок живим та емоційно насиченим.

Успішний урок передбачає врахування різного рівня підготовки учнів, темпів роботи, навчальних стилів. Диференціація та індивідуалізація дають змогу кожному учневі реалізувати власний потенціал. Завдання з різним рівнем складності й можливістю вибору створюють простір для персоналізованого навчання.

Методична доцільність та гнучкість методів – ще один важливий критерій. Педагог має не лише добирати ефективні методи й прийоми, а й бути готовим змінити хід уроку відповідно до реакцій учнів або зміни навчальної ситуації.

Наприкінці уроку обов'язковою є рефлексія та оцінювання результатів. Учні мають змогу усвідомити, чого вони навчилися, що

вдалося, а що викликало труднощі. Використання формувального оцінювання, самооцінювання й взаємооцінювання стимулює розвиток відповідальності за власне навчання.

Психологічна комфортність і позитивна атмосфера на уроці є підґрунтям для ефективного спілкування. Учні повинні відчувати підтримку, не боятися помилок, мати змогу вільно висловлювати думки. Такий клімат сприяє відкритості, взаємній повазі та активній участі в мовному процесі.

Додаткові критерії ефективності в контексті НУШ

- Уроки повинні поєднувати знання з різних сфер, культурний контекст, соціальні теми, що розвивають ширший світогляд.
- Здатність працювати в команді, розв'язувати проблеми, критично мислити, творити – важливі ознаки сучасного уроку.
- Ефективний урок не є жорстким шаблоном, а має адаптивну, сценарну структуру з варіантами розвитку подій, що дозволяє враховувати динаміку класу.
- Наявність ефективного зворотного зв'язку від учнів до вчителя (усного чи письмового) є індикатором педагогічної майстерності та глибокого діалогу між учасниками освітнього процесу.

Отже, ефективний урок польської мови у Новій українській школі – це не просто дидактично грамотна подія, а глибоко продумана комунікативна взаємодія, що формує мову як засіб мислення, соціальної дії та культурної ідентичності. Його критерії мають бути не формальними, а змістовними: базуватися на цінностях відкритості, співпраці, креативності, автономії. Професійність учителя полягає у вмінні гармонійно поєднати цілі, зміст, форми, методи та ресурси в єдину педагогічну систему, спрямовану на формування повноцінного мовнокультурного досвіду учнів.

РОЗДІЛ 3.

СУЧАСНІ МЕТОДИ І ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ

3.1. Комунікативний, аудіолінгвальний та інтегрований підходи

Комунікативний підхід

Комунікативний підхід (Communicative Language Teaching, CLT) є провідним напрямом у сучасному викладанні польської мови як іноземної, зокрема в умовах Нової української школи (НУШ). Основна мета цього підходу – формування здатності учня ефективно користуватися мовою в реальних комунікативних ситуаціях.

Ключові риси комунікативного підходу:

- акцент на значенні, а не лише на формі;
- інтеграція всіх видів мовленнєвої діяльності (говоріння, слухання, читання, письмо);
- використання автентичних матеріалів (відео, діалоги, статті);
- створення навчальних ситуацій, близьких до реального життя;
- партнерська взаємодія між учнем і вчителем;
- роль вчителя – фасилітатор, організатор, радник.

Комунікативний підхід ефективно реалізує **компетентнісну парадигму НУШ**, формуючи не лише мовні, а й соціальні, міжкультурні, інформаційні компетентності. Уроки в межах цього підходу передбачають активну мовленнєву діяльність: рольові ігри, обговорення, мініпроекти, дебати, симуляції реальних ситуацій.

Аудіолінгвальний підхід

Аудіолінгвальний підхід (Audiolingual Method) має свої витоки в американській армійській методиці середини ХХ століття. Він ґрунтується на теоріях біхевіоризму та структурної лінгвістики.

Основні характеристики:

- навчання за принципом «слухай і повторюй»;
- засвоєння граматичних структур через багаторазове повторення (drills);
- відпрацювання зразків мовлення до рівня автоматизму;
- сувора послідовність: слухання → говоріння → читання → письмо;
- мінімізація рідної мови на уроці.

Аудіолінгвальний підхід залишається актуальним як **етап початкового формування навичок**, особливо у роботі з фонетикою та граматичними структурами. У викладанні польської мови його можна використовувати для закріплення правильних мовних моделей, інтонацій, відпрацювання лексичних одиниць. Однак на пізніших етапах навчання цей підхід потребує доповнення комунікативними і когнітивними компонентами.

Інтегрований підхід

Інтегрований підхід (Integrated Approach) полягає у **поєднанні мовної, мовленнєвої та культурної освіти**. Він відповідає ідеям міждисциплінарної інтеграції та реалізується, зокрема, через метод CLIL (Content and Language Integrated Learning), коли польська мова вивчається в контексті іншого навчального предмета – історії, географії, мистецтва.

Ознаки інтегрованого підходу:

- поєднання мовного і змістовного навчання;
- розвиток критичного мислення і пізнавальної активності;
- міждисциплінарність і міжкультурність;
- акцент на проєктну, дослідницьку діяльність;
- створення комплексних комунікативних ситуацій.

Інтегрований підхід **розвиває ширший світогляд учнів**, сприяє кращому засвоєнню лексики й граматики через змістовний контекст, стимулює інтерес до польської мови як інструмента пізнання світу. У межах НУШ інтегровані уроки з польської мови можуть включати вивчення біографій польських письменників, огляд культурних традицій, дослідження історичних подій тощо.

3.2. Активні методи: рольові ігри, проєкти, дискусії

У центрі Нової української школи стоїть учень як активний суб'єкт навчального процесу. Це зумовлює необхідність застосування **активних методів навчання**, які стимулюють пізнавальну активність, ініціативність, комунікативність і креативність. До найефективніших активних методів належать **рольові ігри, проєктна діяльність та дискусії**, які широко використовуються у викладанні польської мови як іноземної.

Рольові ігри

Рольова гра – це **метод моделювання реальних або вигаданих ситуацій**, у межах яких учні беруть на себе певні соціальні чи комунікативні ролі (продавець–покупець, лікар–пацієнт, журналіст–гостя тощо) й взаємодіють польською мовою. Цей метод поєднує мовленнєву практику з елементами театралізації, ігрової діяльності й творчості.

Переваги рольових ігор:

- розвиток комунікативної компетентності;
- подолання мовленнєвого бар'єру;
- збагачення словникового запасу в конкретних ситуаціях;
- формування вміння працювати в парі та групі;
- підвищення мотивації до вивчення мови.

Приклади тем для рольових ігор:

- У кав'ярні в Кракові.
- В аеропорту Варшави.
- Інтерв'ю з польським актором.
- Онлайн-знайомство з польським другом.

Рольові ігри особливо ефективні на початковому та середньому рівнях (A1–B1), коли важливо створювати **дружнє мовне середовище** та надавати учням безпечні умови для тренування мовлення.

Метод проєктів

Проектна методика базується на **принципі навчання через діяльність** (activity-based learning). Учні працюють над створенням

спільного продукту (презентації, відео, інтерв'ю, буклету, вебсторінки тощо) польською мовою, що вимагає пошуку, обробки інформації, планування, мовленнєвої продукції та презентації результатів.

Структура проєкту:

1. Постановка проблеми/теми.
2. Розподіл обов'язків і планування.
3. Збір і опрацювання матеріалу.
4. Створення продукту.
5. Презентація та оцінювання.

Приклади тем для проєктів:

- Моя подорож до Польщі.
- Видатні поляки: хто вони?
- Польська кухня: готуємо разом.
- Віртуальна екскурсія Краковом.
- Польсько-українська культурна спадщина.

Проектна діяльність сприяє **інтеграції мовної, соціокультурної та цифрової компетентностей**, розвиває навички командної роботи, критичного мислення, планування й самооцінки.

Дискусії

Дискусія як метод навчання передбачає **аргументоване висловлення власної думки**, обґрунтування позиції, реагування на чужі висловлювання, що особливо актуально на середньому та просунутому рівнях (B1–C1). Метою є не тільки мовна практика, а й розвиток **логіки мислення, переконливості, культурної толерантності**.

Типи дискусій:

- **Вільна дискусія** на задану тему (наприклад, «Чи варто вивчати мови сусідів?»).
- **Контрольована дискусія** з обмеженим лексичним чи граматичним ресурсом.
- **Дебати**, коли учні діляться на дві команди з протилежними поглядами.
- **Мозковий штурм** – генерація ідей польською мовою на одну тему.

Переваги дискусій:

- розвиток аргументації;
- формування культурної чутливості;
- активізація мовлення у різних стилях і регістрах;
- підвищення впевненості учнів у володінні польською мовою.

Приклади тем для дискусій:

- Навчання в Польщі – за і проти.
- Що важливіше – граматика чи розмовна мова?
- Соцмережі: спілкування чи залежність?
- Чи потрібен підручник у цифрову епоху?

3.3. Традиційні та інноваційні методики викладання

У процесі навчання польської мови як іноземної в умовах Нової української школи важливо гармонійно поєднувати **традиційні методики**, перевірені часом, із **інноваційними стратегіями**, що відповідають викликам сучасної освіти. Такий симбіоз забезпечує гнучкість, ефективність і різноманітність навчального процесу, орієнтованого на формування компетентностей учнів.

Традиційні методики викладання

Традиційні методики є основою навчального процесу, особливо на початкових етапах опанування мови. Вони передбачають **систематичну подачу матеріалу, послідовність, управління, чітку структуру уроку.**

Найпоширеніші традиційні методики:

1. Граматико-перекладна методика

- Акцент на вивченні граматики та перекладі текстів.
- Формування навичок читання і письма.
- Можна застосовувати для поглиблення знань про граматичні явища.
- Обмеження: недостатній розвиток усного мовлення.

2. Прямий метод (натуральний)

- Урок ведеться повністю польською мовою.

- Наголос на усному мовленні, повторенні, асоціаціях.
- Використання реальних предметів, зображень, ситуацій.
- Ефективний для початкового етапу навчання.

3. Аудіолінгвальна методика

- Засвоєння мови через повторення зразків (drills).
- Роль автоматизації граматичних структур.
- Підходить для формування фонетичних і граматичних на-

вичок.

4. Комунікативна методика (традиційно модерна)

- Поєднання мовної практики з комунікативними ситуаціями.
- Орієнтація на функціонування мови в реальному житті.
- Підготовка до міжособистісної та міжкультурної комунікації.

Хоча традиційні методики іноді вважають застарілими, **вони можуть бути корисними** як частина змішаного або диференційованого підходу, зокрема для систематизації знань, пояснення граматичних правил, роботи з текстами та домашнього навчання.

Інноваційні методики викладання

Інноваційні методики – це реакція освіти на виклики XXI століття: цифровізацію, зміни у когнітивних стилях молоді, глобалізацію, міжкультурну мобільність. Їх головна мета – **формування ключових компетентностей**, зокрема комунікативної, критичного мислення, креативності, автономності в навчанні.

Приклади інноваційних методик:

1. Метод проєктів (Project-Based Learning)

○ Учні працюють над створенням власного продукту польською мовою.

- Розвиває мовленнєві, соціальні, організаційні навички.

2. CLIL (Content and Language Integrated Learning)

○ Вивчення польської мови у контексті іншого предмета (історії, культури, географії).

- Сприяє міжпредметній інтеграції та поглибленню змісту.

3. Фліп-клас (Flipped Classroom)

○ Учні опрацьовують новий матеріал вдома (відео, подкасти, тексти), а на уроці – виконують практичні завдання.

- Активізує самостійну роботу, розвиває відповідальність.

4. Метод WebQuest

- Використання Інтернет-ресурсів для виконання дослідницьких завдань польською мовою.

- Формує інформаційно-цифрову компетентність.

5. Інтерактивні технології (EdTech)

- Платформи Kahoot, Quizlet, Wordwall, Genially, Padlet.

- Вправи на слухання, вивчення лексики, тестування, творчі завдання.

6. Гейміфікація (Gamification)

- Впровадження ігрових елементів у навчання (бали, рівні, бейджі).

- Підвищує мотивацію, конкуренцію та залучення учнів.

7. Інклюзивні методики

- Адаптація навчального матеріалу для учнів із різними освітніми потребами.

- Застосування візуальних, аудіо- та тактильних засобів.

Порівняльна таблиця: традиційні та інноваційні методики викладання

<i>Критерій</i>	<i>Традиційні методики</i>	<i>Інноваційні методики</i>
Орієнтація	Знання і навички	Компетентності, діяльність, критичне мислення
Роль учителя	Джерело знань	Модератор, фасилітатор
Форми діяльності	Індивідуальна, фронтальна	Парна, групова, інтерактивна
Мотивація учнів	Зовнішня (оцінка, обов'язок)	Внутрішня (інтерес, творчість, участь)
Зміст навчання	Статичний, за підручником	Динамічний, мультимедійний, міждисциплінарний

Традиційні та інноваційні методики викладання польської мови не є взаємовиключними, а навпаки – **доповнюють одна одну**. Ефективний учитель використовує гнучкий, комбінований підхід, що враховує рівень учнів, цілі уроку, освітнє середовище. Лише синтез класичних підходів із новітніми освітніми технологіями здатен забезпечити **повноцінне, мотивоване й результативне** навчання польської мови у сучасній школі.

3.4. Цифрові ресурси та мультимедійні платформи

У сучасній освітній реальності, що стрімко змінюється під впливом цифровізації, використання **цифрових ресурсів та мультимедійних платформ** у викладанні польської мови стало не лише бажаним, а необхідним компонентом ефективного навчання. Ці засоби забезпечують інтерактивність, доступність, мотивацію та персоналізацію навчального процесу.

Роль цифрових технологій у мовній освіті

Цифрові ресурси:

- роблять навчання динамічнішим і ближчим до потреб покоління Z;
- дозволяють учням працювати в індивідуальному темпі;
- забезпечують багатоканальне сприйняття інформації (текст, аудіо, відео, інтерактив);
- сприяють розвитку **інформаційно-цифрової компетентності**, визначеної у концепції НУШ;
- розширюють доступ до **автентичних польськомовних матеріалів**.

Види цифрових ресурсів у викладанні польської мови

1. Освітні платформи

- **e-polish.eu** – інтерактивний курс польської мови для іноземців, містить вправи, відео, тести, сертифікацію.
- **Glossa.pl** – система онлайн-курсів, тренажери з граматики, словникові тести, форум для учнів.
- **Edmodo, Moodle, Google Classroom** – організація дистанційного або змішаного навчання, обмін завданнями, оцінювання.

2. Інтерактивні вправи

- **Wordwall** – створення вправ типу «відповідність», «вікторина», «анограма», що використовуються як під час уроку, так і для домашнього повторення.
- **Quizlet** – створення флеш-карток для вивчення лексики, граматичних конструкцій.

- **LearningApps** – інтерактивні шаблони: кросворди, послідовності, пазли, слухові вправи.

3. Тестувальні платформи

- **Kahoot!, Mentimeter, Bloocket** – платформи для створення вікторин, тестів, опитувань, що стимулюють змагальність і співпрацю.

- Використовуються як для закріплення матеріалу, так і для **формульовального оцінювання**.

4. Мультимедійні ресурси

- **YouTube-канали з польської мови** (Polski z Anią, Easy Polish, Polonista).

- **Подкасти** та аудіоуроки (Spotify: „Polski Daily”, „Real Polish”).

- **Онлайн-словники та перекладачі**: Diki.pl, Pons.eu, Reverso, Ling.pl.

5. Інструменти для творчої роботи

- **Genially, Canva, Padlet** – створення інтерактивних презентацій, мап пам'яті, постерів польською мовою.

- **Voki, Vocaroo** – запис і прослуховування власного усного мовлення.

Практичне застосування в умовах НУШ

- Уроки з польської мови можуть містити **цифрові вправи** як тренувальні, узагальнювальні чи контролюючі.

- Домашні завдання стають більш цікавими, якщо включають **онлайн-квести, відео або інтерактивні тести**.

- Учні активно використовують **мобільні додатки**, що дозволяє розвивати навички поза межами класу (наприклад, Duolingo, Drops).

- Платформи сприяють реалізації **індивідуальної траєкторії навчання**, надаючи учням змогу обирати темп і тип вправ.

Цифрові ресурси і мультимедійні платформи – це не просто технічні інструменти, а **педагогічний простір**, у якому оживає мова, формується самостійність учнів, розвиваються цифрові навички та мовленнєва компетентність.

РОЗДІЛ 4. РОЗДІЛИ МОВИ ТА ЇХ МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ

4.1. Фонетика і орфоепія: правильна вимова і слухання

Фонетика та орфоепія є фундаментальними складовими вивчення польської мови як іноземної, особливо на початковому етапі. Їхнє належне опанування формує базу для подальшого розвитку мовленнєвих навичок – зокрема, **аудіювання та говоріння**, які є центральними в комунікативному підході до навчання.

Що таке фонетика та орфоепія?

- **Фонетика** вивчає звукову систему мови – голосні, приголосні, наголос, інтонацію, ритм.

- **Орфоепія** – це сукупність правил правильної літературної вимови, які в польській мові мають високий нормативний статус.

Особливості польської мови для україномовних учнів:

- наявність носових голосних *a, e*;
- м'якість деяких приголосних (*ś, ź, ĩ, ć*);
- специфічна артикуляція звуків *sz, ż, cz, rz, dź, dż*;
- складна система інтонаційного оформлення питальних і розповідних речень;

Методичні принципи навчання фонетики та орфоепії

1. **Системність**: введення фонетичного матеріалу має бути поступовим, з урахуванням частотності та складності звуків.

2. **Свідомість і наочність**: учень повинен не лише імітувати, а й розуміти особливості артикуляції. Варто використовувати **схеми мовленнєвого апарату**, відео з демонстрацією вимови.

3. **Інтеграція з аудіюванням**: розвиток правильної вимови нерозривно пов'язаний зі слуховим сприйняттям мови.

4. **Автоматизація**: постійне повторення у вправах, ланцюжках, діалогах, коротких текстах.

5. Ігрові та інтерактивні форми: використання віршів, скоромовок, ігор з артикуляцією.

6. Порівняння з українською: виявлення інтерференції та типових помилок україномовних учнів, робота з контрастивними парами.

Методи і прийоми формування правильної вимови

- **Слухові диктанти** з фокусом на розрізнення близьких звуків.
- **Фонетичні зарядки:** вправи на тренування артикуляційних позицій.
- **Скоромовки та чистомовки** польською мовою.
- **Тренування наголосу** в словах і фразах через повторення, спів, ритмічні вправи.
- **Використання додатків і запису власного голосу** (Vocaroo, Audacity, телефон).
- **Відео з носіями мови** (наприклад, канали на YouTube: *Polski z Anią, Polski codziennie*).
- **Інтерактивні вправи** на платформах: e-polish.eu, Forvo, Quizizz.

Аудіювання як основа для формування фонетичної компетентності

Аудіювання є не лише окремим видом мовленнєвої діяльності, а й базою для:

- наслідування правильної вимови;
- засвоєння мелодики та інтонацій;
- розрізнення звуків, які близькі до українських, але мають інше звучання.

Типи вправ:

- Пошук конкретного звуку/слова в аудіозаписі;
- Вибір правильної інтонації/наголосу;
- Завершення фраз після прослуховування;
- Реакція на інструкції, подані польською мовою.

Типові труднощі учнів і шляхи їх подолання

Проблема	Методична рекомендація
Заміна польських носових голосних на звичайні	Вправи на диференціацію та аудіювання «ą»/«ę»
Плутанина у м'яких приголосних	Використання дзеркала, пояснення артикуляції, слухові вправи
Неправильний наголос	Ритмічні вправи, хорове повторення, маркування наголосу в словах
Невміння контролювати вимову	Самозапис, порівняння з носієм, парна робота з оцінкою

Опанування фонетики й орфоепії – це **перша і надважлива сходинка** до вільного володіння польською мовою. Правильна вимова сприяє кращому розумінню, позитивно впливає на самооцінку учня та мотивує до подальшого вивчення мови. Уроки з фонетики мають бути **цікавими, візуальними, ритмічними**, а навчання вимови – **життєвим, емоційним і пов'язаним з аудіюванням**.

4.2. Орфографія: правила написання та вправи

Орфографія – це сукупність правил написання слів, які є важливою частиною мовної компетентності. Для учнів, які вивчають польську як іноземну, орфографічна грамотність є не лише засобом успішного письмового спілкування, а й інструментом кращого розуміння морфології, фонетики та синтаксису.

Особливості польської орфографії

Польська орфографія має **свої складнощі для україномовних учнів**, зокрема:

- наявність **буквосполучень**, які передають специфічні звуки: *cz, sz, rz, dz, dż*;
- **орфограми** з «ó/u», «ż/rz», «h/ch»;
- вживання **літер з діакритичними знаками**: *q, ę, ć,ń, ó, ł, ś, ź, ż*;
- складність **вживання великої літери** (імена власні, звертання);
- написання **префіксів і суфіксів** (наприклад, *nie-, naj-*).

Методичні принципи навчання орфографії

1. Свідоме засвоєння правил – учні не лише заучують слова, а й розуміють логіку написання.

2. Поетапне навчання – від простого до складного, з багатоваріантним повторенням.

3. Поєднання вправ на впізнавання, пояснення та застосування.

4. Інтеграція орфографії з лексикою і граматиною – написання пов'язується з контекстом.

5. Використання мнемотехнік, схем, кольорового кодування для запам'ятовування правил.

Типи орфографічних вправ

Тип вправи	Опис
Вставлення букв/буквосполучень	Учні вставляють правильну орфограму: <i>ch/h, rz/ż, ó/u</i>
Пояснення написання	Учні обґрунтовують вибір написання відповідно до правила
Орфографічні диктанти	Класичний диктант, вибіркового диктант, творчий диктант
Орфографічне редагування	Виправлення помилок у запропонованому тексті
Картки з «пастками»	Робота з картками з варіантами: правильно–неправильно
Гра «Орфографічне лото»	Учні знаходять пари: правило – приклад
Візуальні вправи	Написання слів із використанням кольорів для проблемних літер
Цифрові вправи	Використання платформ (Wordwall, LearningApps, Quizizz) для закріплення правил

Цифрові ресурси для тренування орфографії

- **Ortograf.pl** – онлайн-перевірка польської орфографії та пунктуації.

- **Pisownia.pl** – сайт з теорією, вправами, тестами.

- **LearningApps, Wordwall** – інтерактивні ігри на орфографічні теми.

- **Quizlet** – картки з орфограмами, слова-винятки.

- **e-polish.eu** – професійна платформа з інтерактивними вправами для іноземців.

Робота з орфографічними помилками

Підхід до помилок має бути **позитивним і навчальним**:

- Учнів навчають **усвідомлювати і класифікувати помилки** (яка орфограма порушена).
- Ведеться **індивідуальна «карта помилок»** з подальшими тренувальними вправами.
- Застосовується **само- та взаємооцінювання**: робота в парах, чек-листи.

Вправи з орфографії у форматі НУШ

- Орфографічні **міні-проекти**: створення буклету «Орфографія – це просто!», постера «Пиши правильно».
 - Інтегровані уроки: *орфографія + малювання* (ілюстрації до слів із «ó»), *орфографія + культура* (вірші польських поетів з орфограмами).
 - **Комікси, словники помилок, власні орфографічні вірші.**
- Орфографічна грамотність є ключовою частиною **лінгвістичної та комунікативної компетентності**. Методика її формування має бути **поєднанням логіки, наочності, практики та креативності**. Учні краще запам'ятовують правила, коли бачать їхнє застосування у власному мовленні – письмовому чи усному. Використання ігор, цифрових ресурсів, міжпредметних зв'язків робить орфографію **доступною, цікавою та сучасною**.

4.3. Лексика і фразеологія:

формування словникового запасу

Словниковий запас – одна з ключових складових комунікативної компетентності. Вивчення лексики й фразеології у викладанні польської мови як іноземної є необхідною умовою **розуміння та продукування усного й писемного мовлення**. Методика формування лексичних знань має поєднувати **системність, активність, контекстність і мотивацію**.

Лексика як базовий компонент мовної компетентності

Опанування лексики включає:

- знання значення слова;
- правильну вимову й написання;
- знання граматичних форм;
- уміння вживати слово в різних контекстах;
- відчуття синонімів, антонімів, стилістичних відтінків.

Полякизми, інтернаціоналізми та фальшиві друзі перекладача мають бути окремим об'єктом роботи з україномовними учнями.

Фразеологія у вивченні польської мови

Фразеологізми – це **стійкі словосполучення**, які часто не перекладаються буквально й несуть **культурний підтекст**. Їхнє вивчення:

- збагачує мовлення;
- формує міжкультурну компетентність;
- допомагає краще розуміти польські тексти (літературу, ЗМІ, фільми).

Приклади польських фразеологізмів:

- *mieć tuchy w nosie* – бути не в гуморі;
- *rzucić grochem o ścianę* – говорити безрезультатно;
- *iść jak z płatką* – йти гладко, без проблем.

Принципи та етапи вивчення лексики

1. Контекстність – введення слів через тексти, діалоги, життєві ситуації.

2. Активність – учень має не просто впізнавати слово, а використовувати його у мовленні.

3. Повторюваність – багаторазове повторення у різних формах (впізнавання, застосування, трансформація).

4. Мнемотехніка – використання асоціацій, кольорів, мажонків для запам'ятовування.

5. Візуалізація – опора на зображення, схеми, комікси.

6. Інтерлінгвістика – порівняння з рідною мовою, виділення спільного та відмінного.

Типи вправ на формування лексики

Тип вправи	Приклад
Тематичні словники	Складання лексичних полів (наприклад, «śniadanie», «szkoła», «rodzina»)
Лексичні пари	Знайди антонім, синонім, гіперонім
Речення з новими словами	Створи 3 речення з кожним новим словом
Підбір слів до зображень	Робота з картинками, фото, піктограмами
Вправи на трансформацію	Іменник → прикметник (<i>słońce</i> → <i>słoneczny</i>), дієслово → іменник
Гра «Знайди зайве»	Визнач слово, яке не належить до теми
Картки з фразеологізмами	Пояснення значення, добір ситуації, переклад, інсценізація
Кросворди, анаграми	Повторення теми в ігровій формі

Цифрові інструменти для вивчення лексики

- **Quizlet** – флеш-картки з можливістю озвучення, вправи на відповідність, тести.
- **Wordwall, LearningApps** – інтерактивні ігри на словникові теми.
- **e-polish.eu** – тематичні модулі з аудіо, контекстами, вправами.
- **BaBaDum, Duolingo, Drops** – мобільні додатки для тренування нової лексики в ігровій формі.
- **Padlet, Genially** – створення візуальних мап пам'яті, інтерактивних презентацій.

Розвиток активного словника

Окрема увага має бути приділена переходу **від пасивного знання слів до активного їх використання**. Для цього необхідні:

- регулярні усні й письмові продуктивні завдання;
- рольові ігри, мінідіалоги, інтерв'ю;
- створення власних словників з прикладами;
- рефлексивні завдання на тему: «Які слова я використав сьогодні?».

Формування лексичної та фразеологічної компетентності є **необхідною умовою ефективної комунікації**. Застосування сучасних методів, інтерактивних платформ, візуалізації, ігор і творчих завдань робить засвоєння словника **цікавим, багатовимірним і стійким**. Учні, які володіють багатим активним словниковим запасом, відчувають себе **впевнено у мовленнєвих ситуаціях** і мають високий потенціал до міжкультурного діалогу.

4.4. Морфологія: частини мови, відмінювання, дієвідміни

Морфологія – це розділ мовознавства, що вивчає структуру слова, його граматичні форми та способи зміни у зв'язку з виконуваними функціями. У контексті вивчення польської мови як іноземної морфологія є базою для формування **граматичної, мовленнєвої та комунікативної компетентностей**. Засвоєння частин мови, правил словозміни, категорій роду, числа, відмінка, особи й часу забезпечує учневі можливість правильно будувати речення та вільно користуватися мовою в усіх видах діяльності.

На перших етапах вивчення польської мови особливу увагу приділяють **розмежуванню частин мови**. Учні ознайомлюються з іменником, прикметником, числівником, займенником, дієсловом, прислівником, прийменником, сполучником, часткою та вигук. Важливо не лише запам'ятати їх назви, а й **розуміти граматичну роль кожної частини мови в реченні**, вміти визначати її морфологічні ознаки та використовувати у власному мовленні.

Одним із найбільш ресурсомістких етапів є засвоєння **системи відмінювання**. Польська мова зберегла сім відмінків і має багато спільного з українською, проте учні часто зіштовхуються з труднощами, пов'язаними з відмінковими закінченнями, особливо в множині. Наприклад, знахідний відмінок однини іменників чоловічого роду має форми (напр.: *widzę chłopca* – істота, *widzę samochód* – неістота). Важливо виробити **наскрізне розуміння граматичної логіки**, а не лише вивчити закінчення механічно.

Не менш складним, але ключовим аспектом морфології є **відмінювання прикметників**. У польській мові прикметники

узгоджуються з іменниками за родом, числом і відмінком, і це правило вимагає від учнів уважності, особливо під час побудови словосполучень (напр.: *ładna kobieta, ładne dziecko, ładni chłopcy*). Ефективним методом засвоєння є робота з таблицями відмінювання, кольоровим кодуванням закінчень, вправами на трансформацію.

Окрему увагу в методиці приділено **засвоєнню дієслова** – однієї з основних частин мови. Дієслово в польській мові має категорії особи, часу, виду, способу (означального, наказового, умовного), а також змінюється за дієвідмінами. Польські дієвідміни мають чіткі моделі, однак вимагають багато практики через наявність винятків та змін основи в окремих особових формах (*czytać – czytam, czytasz*, але *pisać – piszę, piszesz*). Велике значення мають також **доконаний і недоконаний вид дієслова**, які визначають завершеність або процес дії – ця відмінність не завжди прямо відповідає українським формам, тож учні повинні засвоювати її на прикладах.

Для формування повноцінної морфологічної компетентності застосовуються різноманітні вправи: словозмінні таблиці, вправи на підстановку закінчень, трансформацію форм (однина–множина, теперішній час – минулий), вставляння форм у речення, складання власних прикладів. Крім того, ефективними є **інтерактивні засоби**: електронні тренажери з відмінюванням, граматичні тести на платформах e-polish.eu, LearningApps, Wordwall, таблиці зі зникаючими/змінними закінченнями тощо.

Морфологія має тісний зв'язок із синтаксисом: знання граматичних форм дозволяє правильно будувати речення, уникати граматичних помилок і створювати логічні, стилістично точні висловлювання. Тому вивчення морфології не повинно бути відірваним від мовленнєвої практики – воно має інтегруватися в говоріння, письмо, читання й аудіювання.

У сучасній методиці рекомендується використовувати **комбіновані завдання**, що поєднують морфологію з тематичною лексикою, міжпредметними зв'язками та культурним контекстом. Наприклад, можна створити мінідіалоги з дієсловами в наказовому способі (на тему поведінки в школі чи на уроці), описати пер-

сонажа через узгодження прикметників з іменниками або скласти короткий текст у минулому часі з правильним вживанням дієслів доконаного виду.

Таким чином, вивчення морфології в курсі польської мови як іноземної є не лише необхідною граматичною основою, а й активним інструментом формування правильної мовної поведінки. Його ефективність залежить від поєднання аналітичної роботи з формами, наочного матеріалу, інтерактивних засобів і постійної інтеграції граматики в мовленнєву практику. Саме такий підхід дозволяє перетворити абстрактні граматичні моделі на живий інструмент комунікації.

Таблиця відмінювання іменників у польській мові

Нижче подано приклад відмінювання іменників у польській мові на прикладі істоти та неістоти чоловічого роду в однині:

Відмінок	Істота (np. chłopiec)	Неістота (np. samochód)
Називний (mianownik)	Chłopiec	samochód
Родовий (dopełniacz)	Chłopca	samochodu
Знахідний (biernik)	Chłopca	samochód
Давальний (celownik)	Chłopcu	samochodowi
Орудний (narzędnik)	z chłopcem	z samochodem
Місцевий (miejscownik)	o chłopcu	o samochodzie
Кличний (wołacz)	Chłopcze	samochodzie

РОЗДІЛ 5.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

5.1. Аудіювання: розуміння почутого

Слухове розуміння – це навичка, для якої «здібності» студентів дуже різняться, тому такі вправи, які добре підходять для всієї групи, потребують ретельної підготовки. Найважливіше – глобальне розуміння (тобто здатність витягувати всю інформацію з тексту). Згідно з ідеєю комунікативного навчання, тексти повинні бути автентичними з самого початку навчання, а «підготовлені» тексти (аранжовані та записані для потреб курсу) повинні максимально відображати реальні ситуації, тому підготовлені тексти, що розвивають словниковий запас (шляхом його штучного накопичення), не є найкращим матеріалом для розвитку глобального розуміння.

Диктування письмових текстів не є вправою на аудіювання. Тексти завжди слід технічно відтворювати (кілька разів ідентичні версії, з тими ж можливими перебоями). Готуючи власні матеріали, варто пам'ятати, що письмові тексти мають бути такими ж, як і в реальному житті – а в житті ви переважно слухаєте: іншу людину (групу людей), радіо (повідомлення та пісні), телебачення (серіали, газети, фільми, розважальні та актуальні програми), голос із телекомунікаційних пристроїв (телефон, домофон, гучномовці – наприклад, на залізничних вокзалах, звукові системи у великих залах та на відкритих просторах). Найчастіше це також розмовна мова (телефонні розмови, телесеріали, фільми, інтерв'ю з діячами поп-культури), мова радіо та телебачення (газети, інтерв'ю з політиками), спеціалізована мова (науково-популярні програми, лекції, шкільні уроки), схематичні структури (оголошення, оголошення). Художня мова (театр, декламації, амбітні фільми, радіопостановки тощо) може (і навіть повинна) бути матеріалом для прослуховування на вищих рівнях (від B1+). Саме в текстах для прослуховування є величезний потенціал для культурного досвіду: вдало підібрані пісні з канону польської по-

пулярної культури є безцінними, але також є класикою, декламації класичної літератури (особливо сучасної), коментарі на культурні теми.

Робота з відеоматеріалами базується на загальних методологічних принципах розвитку розуміння на слух – тут, однак, розуміння полегшується супровідним зображенням, тому цей тип вправ (наприклад, з фрагментами телесеріалів, програм актуальних подій) є безцінним у навчанні на рівні B1, де особливо важливим є розвиток словникового запасу в ситуаціях повсякденного спілкування. Оскільки кожен урок має розвивати всі мовні навички в однаковій мірі (інтегроване навчання), аудіювання (разом з вправами) має бути лише частиною уроку. Найкраще, коли це його вступ (як текст, що вводить тему) або висновок, воно відіграє роль оцінки засвоєння лексичних та граматичних компонентів, заданих під час уроку. Аудіювання в кінці уроку – наприклад, пісні – та виконання вправ дає учням відчуття успіху, приносить справжнє задоволення. Робота з текстом на слух схожа на роботу з письмовим текстом: перед аудіюванням учні отримують чіткі інструкції щодо того, що робити.

Вправи мають бути чіткими, зрозумілими та містити обмежену кількість прикладів, максимум 5-6, наприклад, варіанти відповідей, «правда – неправда», відкриті питання тощо. Як і письмові тексти, слухові тексти є відправною точкою для відпрацювання інших навичок. Вправи на аудіювання можна розділити на ті, що перевіряють, і ті, що навчають, наприклад, розвивають словниковий запас, ілюструють певну граматичну форму, стиль (стилізацію), фразеологію тощо. У навчальному процесі найбільш цінними є ті, що навчають. Це, наприклад, такі типи вправ:

- Задавання питань до тексту;
- Повторення фрагментів тексту. Запис вивчених слів та речень (фрагментів) на дошці;
- Відповіді на відкриті питання, пов'язані з текстом;
- Створення списку інформації, наприклад, що купують клієнти, про яку квартиру йдеться, про які пам'ятки в місті йдеться;

- Заповнення пропусків (розвиток тематичної лексики), також доповнення речення пропущеним ключовим словом, наприклад : *W domu taty 2 okna;*

- Перефразування тексту (зміна реалій, модернізація мови, висловлювання того самого без поезії чи поетичної прози, заміна фразеології тощо);

- Упорядкування подібного тексту за ключем: що сталося далі, що буде далі, що ще могло статися;

- Розвиток тексту за допомогою інших форм вираження, наприклад, діалогів, опису, характеристики, коментаря.

- Текст як основа для диктанту під час аудіювання (окремі, нові, невідомі слова, записані відповідно до вивчених правил орфографії та почутих фонем) або після аудіювання, коли текст читається спеціально для потреб диктанту: тоді прослуховування оригіналу є одним з етапів диктанту.

- Надання назв окремим частинам тексту.

- Короткий зміст тексту (переказ).

В тестах також варто використовувати такого виду завдання:

- Доповнення відсутніх фрагментів тексту: слова, речення з рамки або просто з прослуховування.

- Поєднання фрагментів тексту відповідно до теми, питань та відповідей (в інтерв'ю).

- Переклад на рідну мову

- Розташування ілюстрацій, наприклад, розповідей у картинах у порядку подій.

- Створення ілюстрацій, наприклад, малювання планів, ліній «подорожі» на карті міста.

- Вибір з кількох варіантів.

- Завдання типу «Prawda» / «Fałsz».

- Відповіді на запитання відкритої форми.

Представлені типи вправ можна виконувати до, під час або після прослуховування. Найчастіше ми слухаємо двічі, але за потреби після виконання та виправлення вправ ми можемо прослухати ще раз, щоб дати учням відчуття навчального прогресу. Необхідно повідомити, скільки разів буде відтворено текст, щоб учень міг спланувати стратегію роботи.

Для тих, хто має особливі труднощі з розумінням тексту, рекомендуються такі вправи:

- Раннє навчання розпізнаванню та повторенню (вимовляння) нових слів, що з'являються в тексті, що слухається.
- Передбачення слів, що з'являються в тексті (після визначення теми).
- Постановка питань, на які в тексті є прості відповіді (ці власні імена), наприклад: Хто з ким розмовляє? Про що вони говорять?
- Орієнтація перед прослуховуванням: обговорення теми, порушеної в тексті, використання ілюстрацій, пробудження мотивації (що текст живий і буде корисним).
- Прослуховування кілька разів, при цьому швидкість відтворення має бути повільнішою за звичайну в перший та другий раз.
- «Розрізання» тексту на частини (речення або частини речень до 8 слів) та їх повторення тим, хто навчається. У разі виникнення проблем текст слід розділити на ще менші фрагменти або (в крайньому випадку) фрагмент (складовий склад) слід надавати усно або письмово.

Також варто викликати в учнів відчуття навчального прогресу, що надзвичайно важливо для навчання слуховому розумінню.

Приклади вправ:

1. Proszę posłuchać sześciu krótkich dialogów, a następnie zdecydować, czy to prawda czy nieprawda.

Biała spódnica kosztuje 119 zł.	TAK	NIE
Klient chce kupić zielony podkoszulek	TAK	NIE
Buty są czarne	TAK	NIE
Dziewczyna kupuje szeroką dżinsową spódnicę	TAK	NIE
Ubranie jest tanie, bo jest w promocji	TAK	NIE
Klient nie kupuje tego garnituru	TAK	NIE

2. Proszę posłuchać dialogi odpowiedzieć na pytania:

- a) Jakiego koloru sweter chciałby kupić klient?.....
- b) Który sweter on przymierza – rozmiar 48 czy 50?.....
- c) Czy sweter jest tani?.....
- d) Czy on kupuje ten sweter?.....

3. Proszę posłuchać rozmowy telefonicznej Jacka i Ani i uzupełnić słowa.

Ania: Słucham.

Jacek: Cześć Aniu, co słyszeć?

Ania: Cześć Jacek, cieszę się bardzo, że dzwonisz. U mnie wszystko

w porządku, a u ciebie? Dawno nie _____.

Jacek: No tak, byłem zajęty, nie _____ czasu. Przepraszam, że nie _____, ale wiesz, _____ do egzaminu.

Ania: Z ekonomii, prawda? Dobrze pamiętam?

Jacek: Tak, dobrze pamiętasz – z ekonomii. A co u ciebie? Masz nową pracę? _____ nowej pracy, kiedy ostatnio się _____, prawda?

Ania: Tak, szukałam, ale nie miałam szczęścia. Pracuję dalej tam, gdzie _____.

Jacek: Naprawdę? Pamiętam, że bardzo _____ mieć nową pracę.

Ania: No tak... A wiesz, co u Marty? Masz z nią kontakt?

Jacek: Nie, nie wiem, co u niej słyszeć. Dawno z nią nie _____.

Wiem, że _____ na intensywny kurs angielskiego, ale nie mam z nią teraz kontaktu.

4. Proszę zaznaczyć, co Adam robił wczoraj i przeczytać na głos swoje odpowiedzi.

- ☐ Robił zadanie domowe.
- ☐ Rozmawiał przez telefon.
- ☐ Był zajęty
- ☐ Był na wycieczce
- ☐ jadł pyszny obiad
- ☐ pracował
- ☐ miał dużo pracy
- ☐ oglądał film
- ☐ słuchał muzyki
- ☐ pisał e-maile
- ☐ uczył się języka polskiego
- ☐ chodził do sklepu
- ☐ jeździł do babci

Пам'ятаймо, що аудіальні тексти – це також ціла група культурних текстів, які навчають і розвивають навички слухового розуміння та приносять задоволення. Прикладами цього є пісні пов'язані з темою уроку, фрагменти фільмів (наприклад, екранізації обговорюваних письмових текстів), серіали, фільми, кабаре тощо. А пісня «підходить для всього»: «Вона полегшує запам'ятовування слів, фраз, граматичних структур, фразеологізмів, навчає порівнянню, перефразування та використанню метафор. Вона дає змогу виконувати такі завдання, як зміна стилю, покращення вимови та інтонації, а також практика орфографії та пунктуації. Спільний спів зменшує дистанцію між учителем та учнями, а в деяких випадках заохочує учнів – вони нарешті артикулюють незнайомі звуки. Іноді спільний спів пісні відіграє роль розминки або приємної перерви у складному уроці.

5.2. Читання: види читання, робота з текстами

Головні цілі роботи з писемними текстами:

- формування вміння шукати інформацію (**селективне розуміння**);
- розширення словникового запасу (**детальне розуміння**);
- відправна точка для розвитку навичок говоріння і письма: зокрема, полеміка з текстом, розвиток тексту, обговорення тем, порушених у тексті (**глобальне розуміння**);
- контакт з текстом – одночасно – вчить орфографії та голосного читання.

У роботі з текстом виділяють багато **технік**:

- **перед читанням**, наприклад, повторення граматичного й лексичного матеріалу, зосередження уваги учнів на темі тексту (розмова про текст, описування та розмова про ілюстрацію, пов'язану з темою тексту, подання ключових слів, підзаголовків, передбачення продовження після абзацу);
- **під час читання**, наприклад, доповнення речень, таблиць, діаграм, анкет, визначення під час читання, чи є речення правдивими чи хибними, робота зі словниками;

– **після читання**, наприклад, надання заголовку тексту, створення підзаголовків до частин тексту, відповіді на запитання, формулювання запитань до тексту, доповнення резюме запропонованими словами, пошук помилок у поданому плані подій, пошук фактичних помилок у поданому резюме, полеміка з текстом, розвиток тексту, створення власного тексту за зразком, дискусія на теми з тексту, множинний вибір (a, b, c...), вибір «правда – неправда», вибір правильних речень серед усіх, поєднання тексту з ілюстраціями, упорядкування речень або ілюстрацій у правильному порядку, складання розкиданого тексту, розділення двох змішаних текстів, завершення початих речень.

Тексти також дуже добре підходять для перевірки розуміння мови. Однак пам'ятаймо, що на текстах передусім потрібно навчати, а не тестувати. Тому підбір текстів повинен ґрунтуватися на темі уроку або їхній культурній цінності. Звісно, вони не повинні бути надто складними, не відповідати віку учнів (що не виключає складної лексики або атмосфери тексту). Текст, який, з огляду на складність лексики або настроїв, може знеохотити, не повинен призводити до виключення культурно цінних текстів – тих, що змушують думати, торкають сумніння, можуть сприяти духовному зростанню учня. Не слід читати банальних, тенденційних, пропагандистських текстів тощо. Згідно з ідеєю комунікативного підходу, тексти повинні бути автентичними вже з раннього етапу навчання, а вправи – відображати фактичну взаємодію з текстами з повсякденного життя, наприклад, створення нотаток, передавання інформації (реферування), дописи в месенджерах, коментарі, думки, полеміка, вираження емоцій, відповіді тощо. Тому деякі вправи, наприклад, впорядкування розкиданого тексту, поділ змішаних текстів тощо, мало навчають, а радше втомлюють. Пам'ятаймо про відповідну текстову протяжність та правильний добір нової лексики. На рівнях А буде дуже важко знайти автентичні тексти, які були б короткими, охоплювали лексику з теми – не більше ніж **20 нових слів на урок**. Звідси потреба адаптації текстів або написання власних за зразком автентичних. Довжина тексту не має бути суворо визначеною, але пам'ятаймо, що робота з текстом не повинна займати весь урок, тому час на його

прочитання не повинен перевищувати 5–10 хвилин. Пам'ятаймо також, що саме опрацювання тексту (переклад, лексика) займе ще кільканадцять хвилин, а сам текст – після опрацювання – варто прочитати ще раз.

Щодо обсягу слів, варто перенести сюди критерії з навичок письма: рівень В1 – 200 слів, В2 – 300 слів, С1/С2 – 400 слів. Тексти довшого обсягу, звичайно, можуть бути основою для роботи на уроці (особливо тексти культури), але в такому разі їх слід задавати для читання вдома.

Вправи, що розвивають навички роботи з текстом, подібно до вправ на розуміння на слух, можна поділити на ті, що формують навички, та ті, що тестують.

Вправи, що формують навички:

- відповіді на запитання, пов'язані з текстом;
- постановка запитань до тексту;
- висловлення думки про текст; полеміка з текстом;
- парафразування тексту (зміна реалій, оновлення мови, зміна стилю, наприклад, з поетичного на інформаційний, заміна фразеологізмів тощо);
- складання тексту: що було раніше, що буде пізніше;
- доповнення тексту іншими формами висловлювання, наприклад, діалогами, описом, характеристикою, коментарем;
- використання тексту як основи для диктанту;
- надання заголовків окремим частинам тексту;
- стиснення тексту.

Вправи, що тестують навички:

- множинний вибір (а, b, c,...);
- правда – неправда;
- вибір правильних тверджень;
- заповнення пропущених фрагментів тексту;
- впорядкування розсипаного тексту (також розсипаного інтерв'ю);
- переклад на рідну мову;
- підбір заголовків до окремих частин тексту;

- постановка відкритих запитань;
- заповнення речень (пропуски), таблиць, діаграм, анкет.

Під час роботи в Україні особливо корисними є культурні тексти (уривки з літератури, рецензії, якісні репортажі, фейлетони, есе). У випадку роботи з автентичними текстами („із газети”) рекомендується комплексна робота з текстом, тобто вправи для інших навичок мають посилатися на текст (принцип інтегрованого навчання).

Далі наведено кілька прикладів роботи з текстом, заснованих на принципі інтегрованого навчання. Текст – окрім джерела нової лексики – також є матеріалом для комунікативних (насамперед), граматичних, орфографічних вправ та основою для письмових робіт.

Tekst 1: Mój dzień

Codziennie wstaję o godzinie siódmej rano. Najpierw myję się i jem śniadanie. Zazwyczaj piję herbatę i jem kanapkę z serem. Potem idę na zajęcia na uniwersytecie. Lekcje zaczynają się o ósmej trzydzieści. Po południu spotykam się z kolegami lub uczę się w bibliotece. Wieczorem odpoczywam, oglądam film albo czytam książkę. Kładę się spać około jedenastej.

Zadania do tekstu:

1. Odpowiedz na pytania:

- a) O której godzinie autor wstaje?
- b) Co autor je na śniadanie?
- c) Gdzie autor spędza popołudnie?
- d) Co robi autor wieczorem?

2. Prawda / Fałsz:

- a) Autor wstaje o ósmej rano. – F
- b) Autor ogląda film wieczorem. – P
- c) Autor chodzi do pracy. – F
- d) Autor uczy się w bibliotece. – P

3. Zmień czas zdań na przeszły (czas przeszły):

- a) Jem śniadanie. → **Zjadłem śniadanie.**
- b) Spotykam się z kolegami. → **Spotkałem się z kolegami.**
- c) Oglądam film. → **Obejrzałem film.**

4. Test – wybierz poprawną odpowiedź:

Co autor robi rano?

- A) Idzie na spacer.
- B) Ogląda film.
- C) Myje się i je śniadanie. +
- D) Pisze list.

5. Mówienie:

Opowiedz, jak wygląda twój typowy dzień. O której godzinie wstajesz? Co robisz rano, po południu i wieczorem?

Tekst 2: Weekend na wsi

W zeszły weekend pojechałam do dziadków na wieś. Pogoda była piękna – świeciło słońce i było ciepło. Pomagałam babci w ogrodzie i zbierałam warzywa. Dziadek pokazał mi, jak doić krowę. Wieczorem piekliśmy kielbaski na ognisku. Było bardzo miło i spokojnie. Lubię spędzać czas na wsi.

Zadania do tekstu:

1. Odpowiedz na pytania:

- a) Dokąd pojechała bohaterka tekstu?
- b) Jaka była pogoda?
- c) Co robiła z babcią?
- d) Co robili wieczorem?

2. Prawda / Fałsz:

- a) Bohaterka była w mieście. – F
- b) Pogoda była brzydka. – F
- c) Pieczono kielbaski. – P
- d) Dziadek uczył ją doić krowę. – P

3. Zmień czas zdań na teraźniejszy (czas teraźniejszy):

- a) Pojechałam do dziadków. → **Jadę do dziadków.**
- b) Pomagałam babci w ogrodzie. → **Pomagam babci w ogrodzie.**
- c) Piekliśmy kielbaski. → **Pieczemy kielbaski.**

4. Test – wybierz poprawną odpowiedź:

Co bohaterka robiła z babcią?

- A) Zbierała jabłka.
- B) Oglądała telewizję.
- C) Zbierała warzywa. +
- D) Grała w gry.

5. Mówienie:

Opowiedz o swoim ostatnim weekendzie. Gdzie byłeś/byłaś? Co robiłeś/robiłaś? Jaka była pogoda?

5.3. Формування навичок говоріння на різних рівнях володіння мовою

«Говоріння» – це, перш за все, короткі висловлювання в комунікативних ситуаціях, довші – у професійному середовищі (наприклад, доповідь), а також голосне читання, декламування (напам'ять), заздалегідь підготовлені висловлювання, наприклад, під час іспитів. Важливо відзначити, що всі ці форми присутні в комунікативному навчанні вже з перших уроків – спочатку найпростіші діалоги, потім складніші (наприклад, висловлення думок, участь у дискусіях) і, нарешті, найскладніші спеціалізовані форми усного мовлення, такі як доповідь, судова промова, політичне виступ тощо. Складніші висловлювання, крім відповідної композиції, повинні містити мовні звороти, характерні для конкретної форми виступу.

На рівні А завданням викладача є заохотити учнів до говоріння – і це починається вже з першого уроку. Для цього використовуються схематичні діалоги, які потрібно повторювати, модифікувати, щоб згодом створювати власні, змінені варіанти. Також застосовуються такі вправи:

- повторення цілих фраз, запропонованих викладачем (наприклад, *Mam na imię...Ja się uczę w...Ja mieszkam w...*);
- повторення цілих речень (до 8 слів) на слух, наприклад, з аудіозапису;
- відповіді на прості запитання за допомогою заучених фраз;
- постановка простих запитань до письмового або аудіотексту;
- надання простих відомостей про себе та своє оточення;
- запитання та відповіді щодо ілюстрацій.

Важливо: Учні частіше опиняються в ситуації, коли вони самі ставлять запитання, тому навчання їх формувати питання є дуже важливим, хоча часто ігнорується викладачами.

Додаткові вправи:

- опис змісту ілюстрацій;
- пошук відмінностей між двома зображеннями;
- опис оточуючого середовища (клас, дім, місто тощо);
- висловлювання з використанням нового словникового запаса (наприклад, *Mój zwykły dzień, Moje podróże*);
- розповідь історії за ілюстраціями;
- опис подій, побачених на відео або почутих;
- висновки на основі зображення (передбачення подій);
- копіювання та модифікація комунікативних схем (наприклад, у магазині, ресторані).

Рівень B1 – це пороговий рівень, який дозволяє учням самостійно функціонувати в Польщі. Тут продовжуються комунікативні схеми, а також розвивається вміння коротких висловлювань (наприклад, думка про фільм, участь у дискусії).

Рівні B2 та C вимагають більш складних висловлювань із чіткою композицією та стилем. Важливо, щоб учні вільно брали участь у дискусіях і мали що сказати. На рівнях C1 та C2 акцент робиться на спеціалізовану лексику та професійні виступи.

Підготовка до іспитів: Сучасні іспити вимагають трьох форм висловлювань:

1. Полеміка з текстом (починається з короткого резюме).
2. Висловлювання на задану тему.
3. Висловлювання на основі фотографії або іншого стимулюючого матеріалу.

Zwroty rozpoczynające wypowiedź

1. Jak rozumiem pytanie?

Zacznę od zdefiniowania pojęcia / słowa / terminu...; Zacznę od tego, jak rozumiesz pytanie..., otóż dla mnie X znaczy, że...; Swoją wypowiedź chciał(a)bym ograniczyć do...

1. Teza

Myślę, że... / Uważam, że... / Według mnie...

2. Argumenty

Na wstępie...; Zacznę od...; Po pierwsze...; Po drugie...; Otóż...; Przede wszystkim...; Przede wszystkim należy wziąć pod uwagę...;

Najpierw...; Jak powszechnie wiadomo...; Z kolei przejdę do...; Zwróćmy uwagę na jeszcze jeden fakt...; Kolejny argument...; Poza tym...; Ponadto...; Oprócz tego...; Natomiast...; Z jednej strony...; z drugiej zaś...; W dodatku...; Chciał(a)bym dodać...; Nie tylko..., lecz także...; Musimy pamiętać, że...; Chciał(a)bym jeszcze raz podkreślić...; Podsumowując dotychczasowe rozważania...; Na zakończenie...; Reasumując...; Słowem...; Z rozważań wynika, że...; Ogólnie mówiąc...; Generalizując...; Okazuje się, że...; Stwierdzić należy...; Tak więc...; Zatem...; Kończąc...

3. Przykłady

Posłużę się przykładem...; Na przykład...; Przykładem tego jest...

4. Moje zdanie

Powiedziałem, że... I to na pewno jest słuszne. Jednak osobiście czuję, że...

РОЗДІЛ 6. МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ

6.1. Завдання для початкового рівня (A1–A2)

Вігмінку (Przypadki)

1. Mianownik (називний відмінок)

Wstaw odpowiednią formę rzeczownika w mianowniku (liczba pojedyncza i mnoga).

Przykład: To jest ____ (pies). – To jest **pies**.

1. To jest ____ (student).
2. Ona ma na imię ____ (Maria).
3. Tam stoi ____ (samochód).
4. To są ____ (książka).
5. Na zdjęciu są ____ (dziecko).
6. W klasie są ____ (nauczyciel).
7. Czy to jest ____ (twój brat)?
8. Moja siostra to ____ (lekarz).
9. Oni to ____ (muzyk).
10. To są ____ (piękna kobieta).

Ćwiczenie 1

Wstaw odpowiednią formę w mianowniku:

1. To jest ____ (kobieta).
2. Oni są ____ (student).
3. W klasie są ____ (dziecko).
4. To jest ____ (mój kolega).
5. Tam siedzą ____ (nauczyciel).
6. Na obrazie jest ____ (dom).
7. Moje hobby to ____ (książka i film).
8. One są ____ (dobra osoba).
9. To są ____ (piękne kwiaty).
10. Tu jest ____ (nowa koleżanka).

Ćwiczenie 2

Zmień liczby pojedyncze na mnogie:

1. To jest dom.
2. To jest kot.
3. To jest nauczyciel.
4. To jest jabłko.
5. To jest dziewczyna.
6. To jest pies.
7. To jest chłopiec.
8. To jest długopis.
9. To jest uczeń.
10. To jest list.

Ćwiczenie 3

Dopasuj rzeczownik do podmiotu:

1. Oni to ____ (lekarz).
2. One to ____ (studentka).
3. Ja to ____ (Polak).
4. Ty to ____ (nauczycielka).
5. Wy to ____ (dziecko).
6. My to ____ (kucharz).
7. On to ____ (muzyk).
8. Ona to ____ (aktorka).
9. Oni to ____ (przyjaciół).
10. My to ____ (rodzina).

Ćwiczenie 4

Uzupełnij rzeczowniki we właściwej formie (liczba mnoga):

1. To są ____ (pies).
2. Tam są ____ (kobieta).
3. Na stole są ____ (książka).
4. W klasie są ____ (uczeń).
5. W ogrodzie rosną ____ (kwiat).
6. W lodówce są ____ (jabłko).
7. Na półce są ____ (gazeta).
8. Na ulicy stoją ____ (samochód).

9. To są ____ (mężczyzna).
10. Na scenie są ____ (aktor).

Ćwiczenie 5

Zmień zdania twierdzące na pytania:

1. To jest chłopiec.
2. To są uczniowie.
3. Ona to artystka.
4. Oni to lekarze.
5. To jest dom.
6. One są nauczycielkami.
7. On to kierowca.
8. To są dzieci.
9. My to rodzice.
10. To jest książka.

2. Dopełniacz (родовий відмінок)

Uzupełnij zdania odpowiednią formą w dopełniaczu (liczba pojedyncza i mnoga).

Przykład: Nie mam ____ (czas). – Nie mam **czasu**.

1. Nie widzę ____ (mój brat).
2. Potrzebuję ____ (nowa książka).
3. Bez ____ (problem) nie ma rozwoju.
4. To jest dom bez ____ (okno).
5. Nie mam ____ (czasopismo).
6. Szukamy ____ (klucz).
7. Nie było tam ____ (ludzie).
8. Używam tylko ____ (naturalny produkt).
9. Brakuje mi ____ (pomysł).
10. To część ____ (plan).

Ćwiczenie 1

Wstaw odpowiednią formę rzeczownika w dopełniaczu:

1. Nie mam ____ (telefon).
2. Szukam ____ (długopis).

3. Nie było ____ (dziecko).
4. Potrzebuję ____ (pomysł).
5. Nie znam ____ (kobieta).
6. Brakuje ____ (pieniądze).
7. Nie widziałem ____ (student).
8. Używam ____ (słownik).
9. Nie mamy ____ (zadanie domowe).
10. Nie chcę ____ (problem).

Ćwiczenie 2

Uzupełnij zdania:

1. Czekam na koniec ____ (lekcja).
2. To jest bez ____ (sens).
3. Potrzebujemy więcej ____ (informacja).
4. Nie było tam żadnej ____ (osoba).
5. Brakuje mu ____ (motywacja).
6. Nie słyszałam ____ (głos).
7. Bez ____ (plan) nie zaczniemy.
8. Nie znamy historii ____ (miasto).
9. Brakuje nam ____ (czas).
10. Nie mam ____ (notatka) z wykładu.

Ćwiczenie 3

Wybierz poprawną formę dopełniacza:

1. Nie mam (rower / roweru / rowerem).
2. Szukamy (nauczyciel / nauczyciela / nauczycielem).
3. Potrzebuję (pomocy / pomoc / pomocą).
4. Nie było (książek / książki / książką).
5. Nie widzę (psa / pies / psem).
6. Unikam (problemu / problem / problemem).
7. Nie znam (dziewczyn / dziewczyny / dziewczyną).
8. Używamy (telefon / telefonu / telefonem).
9. To bez (cel / celu / celem).
10. Nie mam (danych / dane / dani).

Ćwiczenie 4

Zmień zdania, używając przeczenia i dopełniacza:

1. Mam psa. → Nie mam ____.
2. Znam nauczyciela. → Nie znam ____.
3. Czytam gazetę. → Nie czytam ____.
4. Widzę dzieci. → Nie widzę ____.
5. Lubię kawę. → Nie lubię ____.
6. Mamy plan. → Nie mamy ____.
7. Kupuję owoce. → Nie kupuję ____.
8. Ona zna Adama. → Ona nie zna ____.
9. Mam pomysł. → Nie mam ____.
10. Oni mają rowery. → Oni nie mają ____.

Ćwiczenie 5

Uzupełnij formą dopełniacza (l. poj. i mn.):

1. Bez ____ (mleko) nie zrobię ciasta.
2. Nie ma ____ (człowiek) w pokoju.
3. Zabrakło ____ (miejsce) dla wszystkich.
4. To jest część ____ (projekt).
5. Potrzebuję więcej ____ (ćwiczenie).
6. Nie widzę ____ (uczeń) w klasie.
7. To dom bez ____ (okno).
8. Nie było żadnych ____ (gość).
9. Używam dużo ____ (papier).
10. Nie mam ____ (czas).

3. Celownik (давальний відмінок)

Wstaw odpowiednią formę rzeczownika w celowniku (liczba pojedyncza i mnoga).

Przykład: Daję prezent ____ (kolega). – Daję prezent **koledze**.

1. Pomagam ____ (mama).
2. Daję prezent ____ (dziecko).
3. Odpowiadam ____ (nauczyciel).
4. Kupuję kwiaty ____ (dziewczyna).
5. Mówię ____ (przyjaciół) prawdę.

6. Przeszkadzają ____ (sąsiad) hałasy.
7. Zadzwoń ____ (student).
8. Gratuluję ____ (zwycięzca).
9. Tłumacz to ____ (grupa).
10. Piszę list ____ (ciocia).

Ćwiczenie 1

Wstaw odpowiednią formę rzeczownika w celowniku:

1. Pomagam ____ (kolega).
2. Opowiadam historię ____ (dziecko).
3. Przeszkadza ____ (muzyka) w nauce.
4. Gratuluję ____ (student).
5. Podobają się ____ (kobieta) te kwiaty.
6. Pokazuję zdjęcia ____ (rodzice).
7. Wierzę ____ (przyjaciół).
8. Pomogliśmy ____ (sąsiad).
9. Ona ufa tylko ____ (siostra).
10. Uczę języka ____ (uczeń).

Ćwiczenie 2

Uzupełnij zdania odpowiednią formą w liczbie pojedynczej lub mnogiej:

1. Powiedz ____ (mama) prawdę.
2. On dziękuje ____ (lekarz).
3. Pracuję z ____ (nauczyciel).
4. Ona podaje kawę ____ (gość).
5. Pokazuję pokój ____ (turysta).
6. Daj prezent ____ (ciocia).
7. Śmiejemy się z ____ (kolega).
8. On pisze list ____ (dziadkowie).
9. Opowiedz to ____ (dzieci).
10. Zawsze wierzymy ____ (przyjaciele).

Ćwiczenie 3

Wybierz właściwą formę (A, B lub C):

1. On daje prezent ____ babci.
 - A) babcia
 - B) babci
 - C) babcią
2. Ona ufa ____ chłopcu.
 - A) chłopca
 - B) chłopcem
 - C) chłopcu
3. Dajemy prezent ____ rodzicom.
 - A) rodziców
 - B) rodzicom
 - C) rodzicami
4. Gratuluję ____ koleżance.
 - A) koleżanka
 - B) koleżankę
 - C) koleżance
5. Zawsze pomagam ____ ludziom.
 - A) ludzie
 - B) ludziom
 - C) ludziach
6. Mówimy to ____ dzieciom.
 - A) dzieci
 - B) dzieciom
 - C) dziećmi
7. Przeszkadzam ____ sąsiadowi.
 - A) sąsiad
 - B) sąsiadowi
 - C) sąsiadem
8. Ona pokazuje dom ____ turystom.
 - A) turyści
 - B) turystów
 - C) turystom
9. Wysyłam kartkę ____ cioci.
 - A) cioci

- B) ciocia
 - C) ciocię
10. Ufam tylko ____ bratu.
- A) brat
 - B) bratu
 - C) bracie

Ćwiczenie 4

Zmień podane zdania, wstawiając rzeczownik w celowniku:

1. (student) – Daję ____ książkę.
2. (dziecko) – Opowiadam bajkę ____.
3. (przyjaciele) – Zawsze pomagam ____.
4. (ciocia) – Dziękuję ____ za prezent.
5. (nauczyciel) – Wysłaliśmy list ____.
6. (bracia) – Gratuluję ____ sukcesu.
7. (koleżanka) – Wierzę tylko ____.
8. (sąsiedzi) – Pokazuję mieszkanie ____.
9. (dziadek) – Czytam gazetę ____.
10. (turyści) – Pokazujemy zabytki ____.

Ćwiczenie 5

Dopasuj rzeczownik do czasownika i wpisz w celowniku:

1. dziękuję + (matka) → ____
2. wierzę + (brat) → ____
3. pomagam + (uczniowie) → ____
4. tłumaczę + (kolega) → ____
5. pokazuję + (dzieci) → ____
6. przeszkadza + (hałas) → ____
7. odpowiadam + (pani) → ____
8. wysyłam list + (rodzice) → ____
9. opowiadam + (przyjaciół) → ____
10. gratuluję + (koleżanka) → ____

4. Biernik (знахідний відмінок)

Wstaw odpowiednią formę rzeczownika w bierniku (liczba pojedyncza i mnoga).

Przykład: Widzę ____ (samochód). – Widzę **samochód**.

1. Mam ____ (pies).
2. Widzę ____ (mój brat).
3. Czytasz ____ (gazeta)?
4. Spotykam ____ (nowy kolega).
5. Lubię ____ (film).
6. Ona zna ____ (ten człowiek).
7. Kupuję ____ (kwiat).
8. Słucham ____ (muzyka).
9. Piszę ____ (e-mail).
10. Odwiedzam ____ (babcia i dziadek).

Ćwiczenie 1

Wstaw rzeczownik w bierniku:

1. Widzę ____ (kobieta).
2. Mam ____ (telefon).
3. Lubię ____ (czekolada).
4. Czytasz ____ (książka)?
5. Kupuję ____ (jabłka).
6. Ona zna ____ (student).
7. Spotykamy ____ (przyjaciele).
8. Gotuję ____ (zupa).
9. Widzę ____ (dzieci).
10. Piszę ____ (list).

Ćwiczenie 2

Zmień podmiot w nawiasie na biernik:

1. Kocham (pies).
2. Mam (nowy długopis).
3. Widzę (nauczycielka).
4. Czytasz (gazety)?
5. Kupuję (banany).
6. Znam (twoja siostra).

7. Spotykam (kolega i koleżanka).
8. Gotuję (makaron).
9. Lubię (muzyka klasyczna).
10. Widzę (uczeń i uczennica).

Ćwiczenie 3

Wybierz poprawną formę w bierniku:

1. Mam (książkę / książka / książki).
2. Widzę (kot / kota / kotem).
3. Kupuję (jabłko / jabłka / jabłek).
4. Kocham (ciebie / ty / tobą).
5. Znam (dziewczyne / dziewczyna / dziewczyny).
6. Czytam (gazetę / gazeta / gazet).
7. Widzę (dzieci / dziecko / dzieciom).
8. Piszę (list / listem / listy).
9. Spotykam (przyjaciół / przyjaciele / przyjaciółmi).
10. Gotuję (zupę / zupa / zupy).

Ćwiczenie 4

Uzupełnij formą biernika (l. poj. lub mn.):

1. Widzę ____ (uczeń).
2. Lubię ____ (film polski).
3. Czytam ____ (książki).
4. Kupuję ____ (warzywa).
5. Gotujemy ____ (obiad).
6. Spotykam ____ (znajomi).
7. On zna ____ (sąsiadka).
8. Mam ____ (nowy plan).
9. Widzę ____ (domy).
10. Szukam ____ (moje okulary).

Ćwiczenie 5

Zamień zdania w liczbie pojedynczej na mnogą:

1. Widzę kota. → ____
2. Lubię ten film. → ____
3. Znam tego chłopaka. → ____

4. Czytam gazetę. → ____
5. Kupuję jabłko. → ____
6. Spotykam koleżankę. → ____
7. Mam książkę. → ____
8. Gotuję zupę. → ____
9. Widzę list. → ____
10. Piszę e-mail. → ____

5. Narzędnik (орудний відмінок)

Wstaw odpowiednią formę rzeczownika w narzędniku (liczba pojedyncza i mnoga).

Przykład: Rozmawiam z ____ (kolega). – Rozmawiam z **kolegą**.

1. Rozmawiam z ____ (nauczyciel).
2. Idę z ____ (moja siostra).
3. Zajmuję się ____ (dziecko).
4. Interesuję się ____ (sport).
5. Spotykam się z ____ (przyjaciele).
6. Gotuję z ____ (mama).
7. Rozmawiam z ____ (klient).
8. To jest książka napisana przez ____ (autor).
9. Pracuję z ____ (inżynierowie).
10. Podróżuję z ____ (rodzina).

Ćwiczenie 1

Wstaw rzeczownik w odpowiedniej formie narzędnika:

1. Rozmawiam z ____ (mój brat) przez telefon codziennie wieczorem.
2. Interesuję się ____ (język polski) i uczę się go od roku.
3. Idziemy na spacer z ____ (nasz pies) do parku.
4. On pracuje jako ____ (lekarz) w dużym szpitalu.
5. Spotykam się często z ____ (koleżanka z klasy).
6. Zajmujemy się ____ (projekt) przez cały tydzień.
7. Ona rozmawia z ____ (dzieci) o wakacjach.
8. Piszemy artykuł z ____ (nauczyciel).
9. Mój tata jest ____ (inżynier) i pracuje za granicą.
10. Oni są ____ (student pierwszego roku) na uniwersytecie.

Ćwiczenie 2

Uzupełnij zdania formą narzędnika:

1. Jako dziecko marzyłem, by być ____ (aktor).
2. On jest ____ (dobry kucharz) i świetnie gotuje.
3. Rozmawiam z ____ (moja mama) o problemach w szkole.
4. Idziemy z ____ (przyjaciele) na koncert jazzowy.
5. Interesuję się ____ (historia Polski).
6. Spotkałem się z ____ (profesor) na uczelni.
7. Spaceruję z ____ (moja dziewczyna) po rynku.
8. Lubię podróżować z ____ (grupa studentów).
9. To jest książka napisana przez ____ (znany pisarz).
10. On zajmuje się ____ (technologia informacyjna).

Ćwiczenie 3

Wybierz poprawną formę rzeczownika:

1. Ona jest (nauczyciel / nauczycielką / nauczyciela).
2. Idziemy na spacer z (dziećmi / dzieci / dziećmi).
3. Interesuję się (muzyka / muzyką / muzykę).
4. On jest (dobry student / dobrym studentem / dobrego studenta).
5. Spaceruję z (psem / psa / psem).
6. To rozmowa z (koleżanką / koleżanka / koleżanki).
7. Zajmujemy się (projektem / projekt / projekcie).
8. On pracuje jako (lekarz / lekarzem / lekarza).
9. Rozmawiamy z (turystami / turyści / turystów).
10. To dom zbudowany przez (architekt / architektem / architekta).

Ćwiczenie 4

Zmień rzeczownik w nawiasie na formę narzędnika:

1. Piję herbatę z ____ (moje babcia).
2. Pracuję jako ____ (grafik komputerowy).
3. Często spotykam się z ____ (znajomi).
4. Ona rozmawia z ____ (dziecko) bardzo spokojnie.
5. On interesuje się ____ (film dokumentalny).
6. To był koncert zorganizowany przez ____ (uczniowie szkoły).
7. Jesteśmy zadowoleni z pracy z ____ (nowa koleżanka).
8. On był moim ____ (mentor).

9. Spaceruję z ____ (sąsiadka) po lesie.
10. Pracujemy wspólnie z ____ (zespół projektowy).

Ćwiczenie 5

Uzupełnij zdania formą narzędnika w liczbie pojedynczej lub mnogiej:

1. Dzieci bawią się z ____ (koty) w ogrodzie.
2. Spotykam się z ____ (przyjaciół) co weekend.
3. Ona jest teraz ____ (studentka prawa).
4. Idziemy z ____ (rodzice) na kolację.
5. Rozmawiam z ____ (dziecko sąsiada) o szkole.
6. On lubi czytać książki o ____ (sztuka współczesna).
7. Piszę referat z ____ (kolega z grupy).
8. Chciałbym zostać ____ (nauczyciel języka).
9. Oni są ____ (organizator wydarzenia).
10. Współpracuję z ____ (firma technologiczna).

6. Miejscownik (місцевий відмінок)

Wstaw odpowiednią formę rzeczownika w miejscowniku (liczba pojedyncza i mnoga).

Przykład: Mieszkam w ____ (Warszawa). – Mieszkam w **Warszawie**.

1. Myślę o ____ (moje wakacje).
2. Rozmawiamy o ____ (film).
3. Jestem na ____ (uniwersytet).
4. Uczę się w ____ (szkoła).
5. Mówię o ____ (temat).
6. Siedzę przy ____ (stół).
7. Byłem na ____ (koncert).
8. To książka o ____ (historia Polski).
9. Czytasz o ____ (nauka)?
10. Znajduję się w ____ (centrum miasta).

Ćwiczenie 1

Wstaw rzeczownik w odpowiedniej formie miejscownika:

1. Czytam ciekawy artykuł o ____ (historia Polski).
2. Rozmawiamy często o ____ (nasza nauczycielka).
3. Ona mówiła dużo o ____ (podróż do Włoch).
4. Na lekcji dyskutujemy o ____ (sztuka nowoczesna).
5. Ten film opowiada o ____ (życie artysty).
6. Myślisz teraz o ____ (egzamin)?
7. W tej książce znajdziesz informacje o ____ (język japoński).
8. Dzieci uczą się o ____ (planety i kosmos).
9. Artykuł był poświęcony ____ (polityka zagraniczna).
10. Rozmawialiśmy o ____ (nasze plany na przyszłość).

Ćwiczenie 2

Uzupełnij zdania rzeczownikiem w miejscowniku (pojedynczym lub mnogim):

1. Na lekcji mówimy o ____ (gramatyka polska).
2. Ona opowiadała o ____ (jej dzieciństwo).
3. Dyskutujemy o ____ (problemy społeczne).
4. Interesuję się książką o ____ (życie zwierząt).
5. On dużo wie o ____ (filmy dokumentalne).
6. Słyszałam historię o ____ (dziadek mojej koleżanki).
7. Rozmawiamy o ____ (nasze wakacje nad morzem).
8. W artykule było o ____ (zmiany klimatu).
9. Czytałem o ____ (sławne osoby z historii).
10. Na wykładzie mówili o ____ (sztuki renesansu).

Ćwiczenie 3

Wybierz poprawną formę miejscownika:

1. Rozmawiamy o (film / filmie / filmu).
2. Ona myśli o (egzamin / egzaminie / egzaminu).
3. Czytałem książkę o (historia / historii / historię).
4. Słyszeliśmy o (studentach / studenci / studentów).
5. Rozmawiamy o (muzyką / muzyce / muzykę).
6. Interesuję się artykułem o (naukowcu / naukowca / naukowcu).

7. Ten tekst jest o (miasto Kraków / mieście Krakowie / miastem Krakowem).

8. Ona mówiła o (projekt / projekcie / projektu).

9. Na zajęciach mówimy o (polityka / polityce / politykę).

10. Film opowiada o (kobieta / kobiecie / kobietą).

Ćwiczenie 4

Wstaw w nawiasie odpowiednią formę w miejscowniku:

1. Mówimy o ____ (nasz nowy kolega).

2. Książka opowiada o ____ (życie w średniowiecze).

3. Ona często rozmyśla o ____ (przyszłość).

4. Artykuł zawiera informacje o ____ (nowoczesna technologia).

5. Film był o ____ (podróże w czasie).

6. Rozmawiamy o ____ (wielkie problemy ludzkości).

7. Na lekcji mówiliśmy o ____ (sławni pisarze).

8. Interesuję się tekstem o ____ (filozofia Wschodu).

9. Była mowa o ____ (nasza wizyta w teatrze).

10. W prezentacji chodziło o ____ (komunikacja międzykulturowa).

Ćwiczenie 5

Uzupełnij zdania odpowiednią formą liczby pojedynczej lub mnogiej w miejscowniku:

1. Ten artykuł jest o ____ (znani sportowcy).

2. Słyszałem opowieść o ____ (tajemnicze miejsce).

3. Mówimy o ____ (problemy uczniów w szkole).

4. Czytałam tekst o ____ (rozwój technologii).

5. Rozmawiamy o ____ (nasze doświadczenia zawodowe).

6. To było wystąpienie o ____ (równość płci).

7. Książka mówi o ____ (życie ludzi na wsi).

8. Mówiliśmy o ____ (nasze wspomnienia z dzieciństwa).

9. Temat lekcji to dyskusja o ____ (sztuka nowoczesna).

10. Słyszałam wykład o ____ (literatura europejska).

7. Wołacz – Кличний відмінок

Ćwiczenie 1

Zmień podkreślone wyrazy na formę wołacza:

1. Cześć, **moja koleżanka**, jak się masz?
2. Dzień dobry, **pan profesor**, miło pana widzieć.
3. Witaj, **stary przyjaciel**, dawno się nie widzieliśmy!
4. Słuchaj, **mój bracie**, mam do ciebie prośbę.
5. Kochani **rodzice**, dziękuję za wszystko!
6. Dzieci, posłuchajcie, **uczniowie**!
7. Drogi **tato**, napisz do mnie, proszę.
8. Miła **pani**, czy mogę zadać pytanie?
9. Hej, **chłopcy**, gramy w piłkę!
10. Proszę cię, **moja siostró**, pomóż mi dziś!

Ćwiczenie 2

Uzupełnij zdania wołaczem:

1. Dzień dobry, ____ (panie Kowalski), jak się pan czuje?
2. Cześć, ____ (Ania), co słychać?
3. Witajcie, ____ (przyjaciele), zapraszam was do środka!
4. Szanowna ____ (pani dyrektor), mamy pytanie.
5. Proszę, ____ (dzieci), usiądźcie spokojnie.
6. Drogi ____ (mój bracie), tęsknię za tobą.
7. Witaj, ____ (kochana babciu), jak się dziś czujesz?
8. Cześć, ____ (wszyscy), zaczynamy lekcję!
9. Dobry wieczór, ____ (sąsiedzi), mamy sprawę.
10. Uważaj, ____ (kolego), to niebezpieczne!

Ćwiczenie 3

Przekształć zdania, dodając zwrot do osoby w wołacz:

1. Mam pytanie. → ____, mam pytanie.
2. Chodź tutaj! → ____, chodź tutaj!
3. Posłuchaj mnie uważnie. → ____, posłuchaj mnie uważnie.
4. Dziękuję za pomoc. → ____, dziękuję za pomoc.
5. Wejdź do klasy. → ____, wejdź do klasy.
6. Poczekaj chwilę. → ____, poczekaj chwilę.
7. Usiądź, proszę. → ____, usiądź, proszę.

8. Pomóż mi z tym zadaniem. → ____, pomóż mi z tym zadaniem.

9. Nie krzycz. → ____, nie krzycz.

10. Gratuluję! → ____, gratuluję!

Ćwiczenie 4

Zmień zdania na formy z wołaczem (pojedyncza i mnoga forma):

1. Dzień dobry, panie Tomasz. → ____

2. Hej, dzieci! → ____

3. Dobry wieczór, pani. → ____

4. Witaj, kolego. → ____

5. Cześć, dziewczyny! → ____

6. Droga babcia, kocham cię. → ____

7. Kochany brat, pomóż mi. → ____

8. Hej, chłopaki! → ____

9. Szanowni państwo, witamy! → ____

10. Miła sąsiadko, czy pomożesz mi? → ____

Ćwiczenie 5

Uzupełnij formę wołacza rzeczowników w nawiasach:

1. Witaj, ____ (Maria), mam dla ciebie prezent.

2. Cześć, ____ (koleżanka), idziemy na zakupy?

3. Hej, ____ (chłopaki), gramy w piłkę?

4. Dziękuję, ____ (mama), za pyszną kolację.

5. Droga ____ (Anetko), napisz do mnie.

6. Halo, ____ (panowie), gdzie jesteście?

7. Dobry wieczór, ____ (pani Kowalska), zapraszam do środka.

8. Dzień dobry, ____ (nauczycielu), mamy pytanie.

9. Uważaj, ____ (przyjacielu), to śliskie!

10. Witajcie, ____ (kochani rodzice), jak się macie?

Список використаної літератури

1. **Achtelik, A.**, *Komunikacja w nauczaniu języka polskiego jako obcego*, Kraków: Universitas, 2018.
2. **Bartnicka, B.**, *Metodyka nauczania języka polskiego jako obcego*, Warszawa: WSiP, 2004.
3. **Burkat, A.**, *Nauczanie wymowy polskiej cudzoziemców*, Kraków: Universitas, 2015.
4. **Czerwińska, M.**, *Gry i zabawy w nauczaniu języka polskiego jako obcego*, Łódź: Wydawnictwo UŁ, 2019.
5. **Dubisz, S. (red.)**, *Uniwersalny słownik języka polskiego*, t. 1–4, Warszawa: PWN, 2003.
6. **Filip, G.**, *Polonistyka w Europie. Kierunki i perspektywy rozwoju*, Rzeszów: Wydawnictwo UR, 2013.
7. **Garncarek, P. (red.)**, *Nauczanie języka polskiego jako obcego i polskiej kultury w nowej rzeczywistości europejskiej*, Warszawa: UW, 2005.
8. **Janowska, I.**, *Planowanie lekcji języka obcego*, Kraków: Universitas, 2011.
9. **Kłosińska, A.**, *Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami*, Warszawa: PWN, 2005.
10. **Kołodziejczyk, A.**, *Metodyka nauczania gramatyki języka polskiego jako obcego*, Lublin: UMCS, 2017.
11. **Kowalski, S.**, *Nowoczesne technologie w nauczaniu języków obcych*, Warszawa: Fraszka Edukacyjna, 2020.
12. **Krawczuk, A.**, *Polska wymowa z elementami ortografii dla Ukraińców*, Kijów: Wydawnictwo KUL, 2015.
13. **Lipińska, E.**, *Z zagadnień dydaktyki języka polskiego jako obcego*, Kraków: Universitas, 2006.
14. **Miodunka, W.**, *Podstawy nauczania języka polskiego jako obcego*, Kraków: Universitas, 2019.
15. **Nowak, M.**, *Aktywizujące metody nauczania w lektoracie języka polskiego*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 2018.
16. **Pawlak, M.**, *Nauczanie języków obcych. Konteksty – badania – rozwój*, Poznań: Wydawnictwo UAM, 2021.

17. Seretny, A., *Metodyka nauczania języka polskiego jako obcego*, Kraków: Universitas, 2011.

18. Tambor, J., *Fonetyka w nauczaniu języka polskiego jako obcego*, Katowice: Wydawnictwo UŚ, 2016.

19. Toczyska, B., *Sarabanda w chaszczech. Ćwiczenia samogłosek*, Gdańsk: GWP, 2006.

20. Waclawek, M., *Samogłoskowe problemy polszczyzny*, Katowice: Wydawnictwo UŚ, 2007.

21. Wójtowicz, J., *Wymowa polska a nauczanie cudzoziemców*, Warszawa: PWN, 1980.

22. Zgólkowie, H. i T., *Językowy savoir-vivre*, Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 2001.

23. Зелінська, М., *Комунікативна компетенція польськомовної молоді Західної України*, Київ: Видавництво КНУ, 2015.

24. Кононенко, І., *Українська та польська мови: контрастивне дослідження*, Варшава: Wydawnictwo UW, 2012.

25. Кравчук, А., *Польська мова. Граматика з правами*, Київ: Видавництво КНУ, 2016.

Статті та розділи:

1. Зелінська М., *Мовленнєвий етикет молодих носіїв польської мови (на прикладі учнів суботньо-недільних шкіл Львівщини)*, „Мова і культура” 2011, т. V (151), вип. 14, с. 168–173.

2. Зелінська М., *Словотвірні особливості мовлення молодих носіїв польської мови в Західній Україні*, „Східнослов'янська філологія: Мовознавство” 2012, вип. 22, с. 233–242.

3. Король Л., *Особливості вираження граматичної категорії роду у мовленні учнів польських шкіл Львова*, „Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур” 2010, вип. 9, с. 89–100.

4. Кравчук А., *Граматика і успішність комунікації (дещо з польсько-українських граматичних контрастів)*, „Проблеми слов'янознавства” 2012, вип. 61, с. 111–128.

5. Кравчук А., *Елементи синтаксису в посібнику з польської іменної словозміни для українців*, „Київські полоністичні студії” 2007, т. 9, с. 477–487.

6. Огорілко О., *Особливості синтаксичної реалізації категорії роду в писемному мовленні полонометричних спільнот України*, „Мова і культура” 2009, т. X (135), вип. 12, с. 158–165.

7. Zielińska M., *Sytuacje komunikacyjne a umiejętności tworzenia wypowiedzi przez młodych użytkowników języka polskiego na terenach Ukrainy Zachodniej*, „Słowo. Studia językoznawcze” 2012, nr 3, s. 192–200.

8. Zielińska M., *Język polski w pozaszkolnych placówkach oświatowych na Ukrainie*, [w:] *Przeszłość i teraźniejszość edukacji na Kresach. Zbiór studiów z języka i kultury*, red. A. Burzyńska-Kamieniecka, M. Misiak, J. Kamieniecki, Wrocław 2013, s. 155–169.

9. Zmijewska H., *Elementy realizowane w nauce języków obcych*, Warszawa 1983.

10. Żurek A., *Grzeczność językowa w polszczyźnie cudzoziemców*, Łask 2008.

11. Żydek-Bednarczuk U., *Struktura tekstu rozmowy potocznej*, Katowice 1994.

12. Teklińska-Kotulska E., „Europa da się lubić” na lektoracie języka polskiego jako obcego, [w:] *Nauczanie języka polskiego jako obcego i polskiej kultury w nowej rzeczywistości europejskiej*, red. P. Garncarek, Warszawa 2005, s. 304–307.

13. Toczyńska B., *Lamarice z dedykacją, czyli makaka ma Kama*, Gdańsk 2006.

14. Tsai N., *Tekst literacki a metody nauczania języków obcych*, „Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców” 2010, t. 17, s. 395–403.

15. Wczesnoszkolne nauczanie języków obcych. Zarys teorii i praktyki, red. D. Sikora-Banasik, Warszawa 2009.

Для нотаток

Для нотаток

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Іваночко Ганна
Манько Руслана
Федишин Лілія
Періз Юлія
Поточак Микола**

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Навчально-методичний посібник

Макетування та верстка
Василь Герман
Дизайн обкладинки
Олег Лазебний

Здано до набору 15.09.2025 р. Підп. до друку 08.10.2025 р.
Гарнітура Times New Roman. Формат 60x84 1/16.
Друк офсетний. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 4.41. Зам. № 14204/
Наклад 100 прим.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 2509 від 30.05.2006 р.

Друк ПП «ПОСВІТ»
Адреса: вул. І. Мазепи, 7, м. Дрогобич, 82100 Україна
E-mail: posvitdruk@gmail.com